

Latvijas Republikas

Satversmes tiesas sēdes stenogramma

Lieta Nr.2000-08-0109

2001.gada 27.februārī

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs

Aivars Endziņš

A.Endziņš

Tiesas sēdi pasludinu par atklātu.

Tiek izskatīta lieta *"Par likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" Pārejas noteikumu 1.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109.pantam, 1966.gada 16.decembra Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 9.pantam un 11.panta 1.daļai"*.

Lietu tiesa izskata sekojošā sastāvā:

Tiesnesis Jelāgins, tiesnese Ušacka, tiesnese Skultāne, tiesnese Čepāne, tiesnesis Apsītis un tiesnesis Endziņš.

Lietas dalībnieki:

pieteikuma iesniedzējus pārstāv deputāts Baldzēna kungs un zvērināts advokāts Reinholda kungs;

Saeimas pārstāvis — Juridiskā biroja vadītājs Kusiņa kungs.

Vai lietas dalībniekiem ir kādi lūgumi pieteikuma iesniedzējiem? Nav. Saeimas pārstāvim? Nav. Paldies.

Līdz ar to uzsākam lietas izskatīšanu pēc būtības. Tiks nolasīts tiesneša ziņojums.

Vārds ziņojumam Skultānes kundzei. Lūdzu!

I.Skultāne

2000.gada 28.novembrī divdesmit 7.Saeimas deputāti: Baldzēns, Zvejsalnieks, Lauskis, Čevers, Labanovskis, Kalniņš, Barča, Bojārs, Ādamsons, Leja, Lāzo, Grīgs, Bojārs, Salkazanovs, Jurkāns, Mitrofanovs, Bekasovs, Sokolovskis, Pliners un Burvis iesniedza Satversmes tiesā pieteikumu par lietas ierosināšanu.

Lai izlemtu jautājumu par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu, pieteikuma iesniedzēju pārstāvis saskaņā ar Satversmes tiesas reglamenta 178.punktu tika aicināts rakstveidā precizēt pieteikumā par lietas ierosināšanu sniegto juridisko pamatojumu. 2000.gada 20.decembrī pieteikuma iesniedzēju pārstāvis iesniedza Satversmes tiesā papildinājumus pieteikumam par lietas ierosināšanu, kurā tika precizēts pieteikuma juridiskais pamatojums.

Pieteikuma iesniedzējs apstrīd likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" Pārejas noteikumu 1.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109.pantam, un 1966.gada 16.decembra Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām" 9.pantam un 11.panta 1.daļai."

2000.gada 27.decembrī tika ierosināta lieta par likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" Pārejas noteikumu 1.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 109.pantam, 1966.gada 16.decembra Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām" 9.pantam un 11.panta 1.daļai."

Institūcijai, kas izdevusi apstrīdēto aktu — Saeimai — tika nosūtīts pieteikuma un pieteikuma papildinājuma noraksts un uzaicinājums līdz 2001.gada 15.janvārim iesniegt atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu. Saeima kavējusi atbildes raksta iesniegšanas termiņu un atbildes raksts Satversmes tiesā iesniegts tikai 2001.gada 22.janvārī.

Lietas sagatavošanas izskatīšanai laikā lietas dalībnieki nav aicināti sniegt papildu paskaidrojumus un iesniegt dokumentus, taču pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 22.panta 2.daļas 1.punktu Latvijas Republikas labklājības ministrs tika uzaicināts iesniegt Satversmes tiesai Labklājības ministrijas izstrādāto likumprojektu, kas attiecas uz 1997.gada 1.oktobra likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" Pārejas noteikumu 1.punkta grozīšanu, kā arī ziņas un dokumentus par šāda projektu turpmāko virzību. Labklājības ministrs minētos dokumentus ir iesniedzis un tie ir pievienoti lietai.

Lietai pievienoti no Latvijas Republikas Saeimas Kancelejas pieprasītie materiāli. Tajā skaitā Latvijas Republikas Saeimā iesniegto likumdošanas materiālu kopijas par 1997.gada 1.oktobra likumu "Par valsts sociālo apdrošināšanu" un likumdošanas materiālu kopijas par 1999.gada 25.novembra likuma "Grozījumi likumā "Par valsts sociālo apdrošināšanu"".

Lietai pievienoti normatīvie akti un citi materiāli, kas saistīti ar izskatāmo lietu.

Lēmums par lietas nodošanu izskatīšanai pieņemts 2001.gada 8.februārī.

Par tiesas sēdi pienācīgi paziņots lietas dalībniekiem un paziņojums par tiesas sēdi publicēts laikraksta "Latvijas Vēstnesis" 2001.gada 9.februārī.

Ar lietas materiāliem ir iepazinies Saeimas pārstāvis Gunārs Kusiņš, pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem tika dota iespēja iepazīties ar lietas materiāliem.

Tas arī man viss.

A.Endziņš

Paldies. Vai tiesnešiem ir kādi jautājumi tiesnesei Skultānei? Nav.

Ja jautājumu nav, tad vārds tiek dots pieteikuma iesniedzēju pārstāvim lietas faktisko apstākļu izklāstam un juridiskajam pamatojumam.

Atgādinu, ka saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 28.panta 6.daļu runa nedrīkst būt ilgāka par 30 minūtēm.

Lūdzu!

A.Baldzēns

Augsti godājamā Satversmes tiesa! No pieteikuma iesniedzēju — Saeimas deputātu puses — mēs apstrīdam tiesību normu likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" Pārejas noteikumu 1.punktu. Un šī norma ir radījusi ļoti nopietnas sociālās problēmas. Un ja mēs uzmanīgi paskatāmies arī, teiksim, reālo informāciju, tad 1999.gadā vairāk nekā 13 000 darba ņēmēju, kuri reģistrēti kā nodokļu maksātāji, netika veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas, savukārt 67 000 tās netika veiktas regulāri, tātad bija brīži, kad tika veiktas un brīži, kad netika veiktas. Reāli tas nozīmē to, ka 80 000 cilvēku Latvijā vainu vispār vai atsevišķos periodos nebija sociāli apdrošināti un ne savas vainas pēc. Un šīs situācijas rezultātā cilvēki nevar saņemt sev pienākošās sociālās garantijas — bezdarba, slimības, maternitātes, invaliditātes, nelaimes un citos gadījumos.

Es gribētu uzsvērt arī to, ka Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība vairākkārtīgi ir pieņēmusi lēmumus, kuri rosina Saeimu šo situāciju risināt un pēdējo reizi tas bija 2000.gada 15.decembra konferencē ar speciālu rezolūciju, lai sociālās apdrošināšanas garantijas nebūtu atkarīgas no darba devēja faktiski veiktajām iemaksām.

Savukārt Saeima arī patreiz izskata grozījumus likumā "Par valsts sociālo apdrošināšanu" projektu, kurā ir paredzēts apstrīdēto tiesību normas noteikt līdz 2001.gada 30.jūnijam. Likumprojekts ir patreiz pieņemts pirmajā lasījumā.

Uzskatām, ka šī ir tiesību norma, kura neatbilst Satversmei un Latvijai saistošām starptautisko tiesību normām un tāpēc vajadzētu Satversmei tiesai dot principiālu un objektīvu vērtējumu, pretējā gadījumā mums ir bažas, ka likumdevējs varētu atkārtoti pagarināt šīs normas spēkā esamības laiku.

Gribētu uzsvērt, par ko šeit ir runa — par darba ņēmēju tiesību aizskārumu. Un šinī gadījumā mums jāreķinās ar to, ka sociāli apdrošinātas personas statusa esamību vai neesamību dara neatkarīgi no darba ņēmēja rīcības, bet no darba devēja rīcības — vai pēdējais ir izdarījis obligātās iemaksas vai nav. Un cilvēka tiesības uz sociālo nodrošinājumu — pensiju, maternitāti, slimības pabalstu — ir atkarīgas no tā, vai viņš ir atzīts par šo sociāli apdrošināto personu vai nav. Un mūsaprāt, tiesiskai demokrātijai ir trīs tādi pamatkritēriji, kuri ir plaši atzīti, kā sociālais taisnīgums, personas brīvība un vienlīdzība un katrā ziņā līdztekus šiem pamatkritērijiem ir viens no principiem — tiesiskās paļāvības princips — kā demokrātiskas valsts nosacījums.

Un mēs šeit gribētu uzsvērt sekojošo, ka mūsaprāt šis tiesiskās paļāvības princips ir iekļauts sociālā taisnīguma jēdzienā. Un ja mēs uzmanīgi paskatāmies, vai šeit ir neatbilstība, mūsaprāt, ir šī neatbilstība neapšaubāmi, jo šeit rodas situācija, ka darba devējs nepilda saistības pret valsti, tā rezultātā cita persona, darba ņēmējs, zaudē visai ievērojami savu tiesību apjomu.

Un mūsaprāt nedrīkst būt tāda situācija un tas nav sociāli taisnīgi, ka kādas citas personas rīcības rezultātā cita persona var saņemt sodu un mūsaprāt tikai pašas personas rīcība var būt kādas sankcijas vai soda izraisītāja. Tas ir mūsu atzinums.

Otrkārt. Gribētu uzsvērt to, ka tiesības paļāvības princips pēc mūsu pārlicības nozīmē to, ka katra persona, kura Latvijas Republikā kā darba ņēmējs stājas darba attiecībās ar darba devēju, rezidentu, var droši paļauties uz to, ka viņa ir sociāli apdrošināta un ka apdrošināšanas gadījumam iestājoties valsts iestādes rīkosies tiesiski un konsekventi un izmaksās pensiju vai pabalstu.

Gribētu uzsvērt arī to, ka likums nedod pašam darba ņēmējam tiesības un iespējas saņemt un iemaksāt šīs obligātās iemaksas sociālajā apdrošināšanā. Tādā rezultātā veidojas situācija, ka tiesiskās paļāvības princips nozīmē to, ka persona ir tiesīga gaidīt un paļauties, ka iemaksu iekasēšanu realizēs valsts caur attiecīgajām institūcijām. Mūsaprāt šī nodokļu administrācija ir Valsts ieņēmumu dienesta uzdevums, kā tas atbilst likumdošanai un Valsts ieņēmumu dienestam ir pietiekami plašas pilnvaras, lai kontrolētu nodokļu maksāšanas pareizumu, lai veiktu bezstrīdus piedziņas, sniegtu prasības tiesā, piemērotu administratīvus sodus un sankcijas.

Vēl gribētu uzsvērt arī to, ka mūsaprāt šī apstrīdētā norma ir mūsaprāt pretrunā arī ar personas brīvības principu, ka brīvība nozīmē izvēles tiesības, tajā skaitā būt arī izvēles tiesībām par zināmu rīcību saņemt vai nesaņemt šo sociāli apdrošinātā statusu un lielā mērā tik tiešām tiesības iegūt sociālo nodrošinājumu Latvijā ir katra cilvēka brīvības sadaļa.

Bet patreiz objektīvu apstākļu dēļ visi cilvēki nevar kļūt par pašnodarbinātajiem vai strādāt par darba devējiem - nerezidentiem, tāpēc lielākajai daļai nav citas izvēles, kā sevi nodrošināt sociāli pret nelaimes gadījumiem, slimībām, bezdarbu, kā kļūt par darba ņēmējiem. Tātad reāli vienai sabiedrības daļai ir šī problēma aktuāla.

Es gribētu uzsvērt arī otru šo principu, ar kuru ir apstrīdētā tiesību norma pretrunā — vienlīdzības principu, kas nozīmē mūsaprāt vienlīdzīgu iespēju garantēšanu un šinī gadījumā mūsaprāt nevar būt tā, ka likums nosaka, ka viens darba ņēmējs, par kuru iemaksas ir izdarītas, būs sociāli apdrošināts, bet otrs, par kuru nav izdarītas šīs iemaksas, nebūs sociāli apdrošināts, ja viņu darbs un uzvedība ir bijusi priekšzīmīga. Šāds likums, mūsaprāt, ir pretrunā ar demokrātiskā valstī realizējamo tiesisko vienlīdzības principu.

Un rezumējot mēs gribētu teikt noteikti to, ka līdz ar to mēs uzskatām, ka pieteikuma iesniedzēju viedoklis par apstrīdētās tiesību normas neatbilstību Satversmes 1. pantam ir pilnīgi pamatots un apmierināms.

Vēl mēs gribētu uzsvērt sekojošo: par neatbilstību Satversmes 9.pantam. Ko mūsaprāt nozīmē sociālais nodrošinājums? Sociālais nodrošinājums ir... mēs ņemām šinī gadījumā latviešu valodas vārdnīcā dotos definējumus, pirmā nozīme rezultāts jēdzienam nodrošināt, otrā nozīme — materiāli līdzekļi, nauda, kas nodrošina eksistences iespēju un trešā nozīme — apgādāt ar līdzekļiem pietiekamā daudzumā. Tātad mūsaprāt šie termini "sociālais nodrošinājums" būtiski atšķiras no "sociālā palīdzība" un mēs katrā ziņā nevēlētos viņus sapludināt kā identiskus. Šie jēdzieni mūsaprāt ir dažādi. Palīdzība ir un paliek tikai palīdzība, neatkarīgi no tā apmēra, kādu to sniedz, bet nodrošinājuma būtība ir eksistences iespējas nodrošināt, lai cilvēks būtu apgādāts ar līdzekļiem pietiekamā daudzumā. Ko nozīmē šis "pietiekamais daudzums"? To jau ir tiesības lemt zināmā mērā arī kompetentām valsts iestādēm.

Nākamais, ko es gribētu uzsvērt, ka likums par sociālo palīdzību negarantē sociālo nodrošinājumu personām, kuras nav sociāli apdrošinātas vai kuras zaudējušas sociāli apdrošinātas personas statusu. Kaut arī likumā tiek lietots jēdziens "valsts sociālā nodrošinājuma pamats", šis likums negarantē pietiekamu uzturu, apģērba, mājokļa tātad eksistences iespējas. Un atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr.381 valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs ir 30 lati un invalīdiem kopš bērnības — 35 lati. Praktiski pat apkures sezonā nevar par šādu naudiņu nosegt vienistabas dzīvokļa apkures un komunālo pakalpojumu izmaksas. Un, ja mēs uzmanīgi paskatāmies, šeit ir svarīgi tas,

ka šo pabalstu saņem personas, kuru vecums ir par 5 gadiem pārsniedzis pensijas vecuma saņemšanai nepieciešamo vecumu vai arī invalīdi vai apgādnieku zaudējušas personas.

Vēlētos uzsvērt, ka sociāli apdrošinātas personas statusu zaudējušais darba spējīgais bezdarbnieks tiesības uz valsts sociālo nodrošinājuma pabalstu negūst. Un ja mēs uzmanīgi paskatīsimies likumu par sociālo palīdzību šādām personām, tas paredz vienīgi tiesības saņemt pašvaldību sociālo palīdzības pabalstu, kuru nosaka Ministru kabineta noteikumi un pabalstu apmērs ir minimāls un nenodrošina pat uztura minimumu, nemaz jau nerunājot par apģērbu un mājokļa saglabāšanas iespējām.

Šeit mēs gribētu citēt Ministru kabineta viedokli no laikraksta "Latvijas Vēstnesis" 2000.gada 15.septembra numurā. Tātad Ministru kabineta 2000.gada 29.augusta sēdes protokola Nr.40 izraksts, 29.paragrāfs. Citēju: "Garantētos minimālos ienākumus mēnesī sākotnēji noteikt 21 lata apmērā. Minētā summa sakrīt ar patreiz noteikto trūcīgas ģimenes pabalsta apmēru. Vienlaikus jāatzīmē, ka šāds pabalsta apmērs ir nepietiekams iedzīvotāju minimālo vajadzību apmierināšanai."

Tāds ir Ministru kabineta viedoklis oficiāli atzīts un tāpēc pie šādiem apstākļiem mēs nevaram piekrist atbildes raksta autora tēzei par to, ka likums "Par sociālo palīdzību" un citi likumi nozīmējot Satversmes 109.pantā noteikto sociālo tiesību realizāciju.

Mūsaprāt arī Satversmes 109.panta garantētās tiesības nav tikai deklarācija, šeit mēs gribētu zināmā mērā citēt akademiķi un zināmā mērā arī ekspertu profesoru Kalvi Torgānu arī no oficiāla laikraksta "Latvijas Vēstnesis", kur viņš skaidri un gaiši saka par šo Satversmes nedeklaratīvo raksturu: "Šo tiesību ierakstīšana valsts pamatlikumā nav tikai deklarēšana. Tā jau ir mainījusi un nākotnē vēl vairāk mainīs sabiedriskās attiecības, kā arī tiesu praksi."

Apstrīdētā tiesību norma lielai sabiedrības daļai uz ilgu laiku atņems iespējas būt sociāli nodrošinātiem, liedzot tās tiesības un iespējas, kuras garantē likums "Par sociālo apdrošināšanu", kā arī visi speciālie likumi par atsevišķiem sociālās apdrošināšanas veidiem.

Pie šādiem apstākļiem ir pamats atzīt, ka apstrīdētā tiesību norma neatbilst ne tikai Satversmes 1.pantam, bet arī Satversmes 109.pantam.

Par šo starptautisko paktu es lūgšu, protams, savu kolēģi izteikties, bet es gribētu pateikt to savus secinājumu daļu, kas uz mums attiecas. Mēs gribētu, lai Satversmes tiesa atzītu, ka Latvijas Republikas likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" Pārejas noteikumu 1.punkts lai viņš būtu spēkā neesošs no šīs tiesību normas spēkā stāšanās brīža un ar jūsu laipnu atļauju gribētu dot arī savam kolēģim vēl tiesības mani papildināt.

A.Endziņš

Paldies. Lūdzu!

V.Reinholds

Godātā Satversmes tiesa! Turpinot šo problēmu, es gribētu atzīmēt, ka es domāju, ka vienkāršāk ir risināt problēmu par šīs apstrīdētās tiesību normas neatbilstību Satversmes 1.pantam, kur, teiksim, šīs normas eksistence ir acīmredzami pretrunā ar četriem demokrātiskas valsts neatņemamiem

principiem. Es domāju, ka nebūs grūti arī konstatēt, ka ja mums Konstitūcijā, Satversmē, ierakstītas tiesības katram uz sociālo nodrošinājumu, tad pamatojoties uz tiem apsvērumiem, kā izteicās deputātu pārstāvis deputāts Egils Baldzēna kungs arī nebūs grūti risināt šo problēmu. Bet paliek problēma par to, cik tālu ar tiesiskiem līdzekļiem tiesiskā valstī ir iespējams nodrošināt starptautiskās tiesību normas realizāciju.

Un šeit es gribētu turpināt nedaudz analizēt arī profesora Torgāna kunga rakstu šo pašu par dzīves kvalitāti, "Vēstnesī", kas bija publicēts. Ja attiecībā uz Satversmi profesora kungs šeit ir diezgan strikts un saka, ka tā nav tikai deklarācija, ka tas arī tiesu praksi mainīs tā ierakstīšana, ka tam ir sevišķi svarīga nozīme, un arī tālāk analizē šajā rakstā, kāpēc piemēram nav ierakstītas tiesības uz mājokli. Tas ir ne tikai tāpēc, ka aizmirsts, bet tāpēc, ka valsts ekonomiski un sociāli nevar garantēt šīs tiesības. Bet attiecībā uz starptautiskajos paktos norādītajām ekonomiskajām un sociālajām tiesībām, profesora kungs atsaucoties arī uz citiem avotiem raksta tā, ka komentāros par šāda tipa konvencijām izteikts viedoklis, ka šie panti, iet runa arī par šiem pantiem no pakta — 9.pants, 11.panta 1.daļa — satur īpašas tiesību normas, proti, tādas, kurām nav piespiedu izpildes iespējas un mehānismu. Nu un arī atsaucās uz to, ka ANO komisija arī konstatē, ka bieži arī tajās valstīs, kas ir pievienojušās šim paktam, šīs paktā deklarētās tiesības, cilvēktiesības, netiek realizētas.

Šeit es gribētu tā īsumā izteikt... arī varbūt atļaušos izteikt vienu tādu iebildumu pret šīs tēzes vispārinājumu. Manuprāt šis konstatējums, ka starptautisko paktu normas nevar piespiedu kārtā realizēt, attiecas uz šo normu realizāciju no ārpuses. Jo tik tiešām, Apvienoto Nāciju Organizācija nevar dalībvalsti ne atstumt no šā pakta dalībvalsts statusa, ne arī kaut kādā veidā ar kaut kādām ekonomiskajām sankcijām piespiest valsti, teiksim, realizēt šo sociālo nodrošinājumu. Par šo jēdzienu analīzi jau izdarīja Baldzēna kungs.

Tātad tas nav iespējams no ārpuses. Bet kas attiecas uz valsts iekšieni, ja valsts grib saukties par demokrātisku un tiesisku valsti, tad valstij pašai ir jānodrošina savā iekšienē šīs tiesību normas realizācija. Un ne jau velti Latvijas likumā par Latvijas starptautiskajiem līgumiem ir noteikts, ka ja pretrunā ir iekšējā nacionālā likuma norma ar starptautisko tiesību normu, tad primārais prevalē starptautisko tiesību norma. Tā kā Latvijas valsts manuprāt šajā aspektā ir izdarījusi pietiekami daudz. Pirmkārt jau ir radīts Satversmes tiesas institūts, un tad arī ir šis mehānisms, kādā veidā valsts rada iekšienē šo mehānismu, lai starptautisko tiesību normas, to līgumu normas, kuras Latvijai ir saistošas, Latvijā nebūtu deklaratīvas, bet lai tām būtu reāls iemiestošanas mehānisms, lai tās būtu patiesas tiesību normas, nevis deklarācija.

Nu un šādā aspektā, es domāju, ka es nekavēšu jūsu uzmanību pārāk daudz, šeit vēlreiz es gribu tikai minēt... Tātad iet runa par to, vai Latvijas valstij tātad ir jāgarantē sociālais nodrošinājums. Nu tas 9.panta formulējums ir nepārprotams: katram ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu. Tas ir tieši tā pateikts, ieskaitot sociālo nodrošinājumu, bet 11.pantā ir norādīts, ka katra dalībvalsts garantē saviem iedzīvotājiem tātad tiesības uz pietiekoši... nu, te ir tulkojuma jautājums... pietiekoši adekvāts... nu es ņēmu no juridiska žurnāla šo tulkojumu... pietiekošu dzīves līmeni, kas ietver sevī tātad pietiekošu uzturu, apģērbu un mājokli.

Nu to, ka šis likums "Par sociālo palīdzību"... te mums ir šī polemika ar atbildes raksta autoriem tātad... vai mums šis likums "Par sociālo palīdzību" nav tas, lai mēs varētu atzīt, ka šīs tiesības Latvijas Republikā ir realizētas. Nu un šeit varbūtās atļausiet atsaukties tieši precīzi uz šo aktu. Mēs gan ar Baldzēna kungu esam vienojušies šos paskaidrojumus un arī pielikumus, uz kuriem mēs atsaucamies, iesniegt arī rakstveidā, bet par ko šeit iet runa... par šo publikāciju "Latvijas Vēstnesī"... Iet runa par to, ka Ministru kabinets ir ne tikai ir pieņēmis lēmumu izvirzīt vai izstrādāt, kā sauca šo dokumentu... — konceptuālais jautājums par minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanu trūcīgajiem iedzīvotājiem. Tātad Ministru kabinets šādu dokumentu ir izstrādājis, tas ir diezgan garš dokuments, tur ir parādīts arī, cik lielās amplitūdās ir tas pašvaldību sociālais nodoklis — no 10 latu

līdz 20 latu šī amplitūda, bet galvenais ir tas šis citāts, ko jau Baldzēna kungs citēja. Tātad ir atzīts šo konceptuālo jautājumu risinot, ka vēl tikai uz priekšdienām plānotais nodrošinājums katram pabalstu 21 lata apmērā mēnesī, kas atbilst tagad sociālā pabalsta līmenim, ir nepietiekams pat minimālo vajadzību apmierināšanai, pat minimālo. Mēs šeit nerunājam... neminam iztikas minimuma Statistikas pārvaldes minētos skaitļus. Acīmredzot, ka mēs nevaram tā tīri juridiski paņemt kādu vidējo skaitli un operēt ar to. Bet es nezinu, mums šeit ir strīds... protams, pretējā pusē ir Saeimas juridiskais dienests. Bet mēs uzskatījām, ka nav nepieciešams mums, lai šo tēzi pamatotu, pieaicināt vai nu no arodbiedrības vai no Labklājības ministrijas sistēmas kādu ekspertu, kas mums šeit varētu apstiprināt to pašu tēzi. Es ceru, ka šī konceptuālajā jautājumā iekļautā tēze neizraisīs mums diskusijas par to, vai šī tēze Latvijā ir pierādīta vai nav.

Tas arī faktiski būtu viss pamatojums, kāpēc es uzskatu, ka Latvijā ir iespējas garantēt starptautiskā paktā garantēto tiesību reālu izpildi. Tas pagaidām nav izdarīts un tāpēc arī šeit risinot jautājumu par to, ka cilvēks, būdams sociāli apdrošināts, teiksim, viņam var būt tāda vai citāda... pat izejot no vidējās algas viņš saņem puslīdz normālu apdrošinājumu, teiksim, bezdarba gadījumā 80% no algas. Un šis cilvēks ne savas vainas dēļ pēkšņi viņa līmenis nogrimst tik dziļi, ka viņš saņem 21 latu pabalstu un kā pat valdības koncepcijā ir norādīts, nesedz pat minimālās eksistences izdevumu izmaksas. Tāpēc arī mēs uzskatām, ka arī šīm tiesiskajām normām... attiecīgi apstrīdēto pārejas noteikumu 1.punktā, šī tiesību norma, ir neatbilstoša.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Vai ir kādi jautājumi tiesnešiem? Skultānes kundze. Lūdzu!

A.Skultāne

Man jautājums būtu tāds. Baldzēna kungs vairāk pieminēja par darba ņēmējiem. Par šo obligāti sociāli apdrošināmo grupu. Mans jautājums tad būtu tāds: vai jūs aizstāvat tātad tikai darba ņēmējus un attiecībā pret viņiem lūdzat šo pārejas noteikumu 1.punktu atzīt par spēkā neesošu, vai arī līdzīgu situāciju jūs saskatāt citām obligāti apdrošināmām personu grupām, tas ir, pašnodarbinātie, tas ir arī tā apjomīgā grupa, par kuriem iemaksas izdara budžeti... tātad konkrēti... vai visu šo normu, vai tikai attiecībā pret kādām grupām?

V.Reinholds

Godātā tiesa! Tieši es jau šeit varu paskaidrot, ka mums jau šeit rakstiskajos paskaidrojumos atbilde uz šo jautājumu tieši ir dota. Tātad... šeit es paskaidrošu, kā tas mums te ir, lai nebūtu pretrunu. Apstrīdētā tiesību norma attiecas uz divu veidu sociāli apdrošinātām personām. Pirmkārt, uz darba ņēmējiem, par kuriem obligātās iemaksas jāveic un jāietur no algas darba devējiem, kā to nosaka likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 21.panta 1. un 2.daļa. Un, otrkārt. Uz pašnodarbinātajiem un citām personām, par kurām obligātās iemaksas jāveic pašām šīm personām, kā to nosaka likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 21.panta 3., 4. un 5.daļa. Tātad te iet runa par darba ņēmējiem, rezidentiem un par pašnodarbinātām personām.

Kā redzams no pieteikuma un no papildu pieteikuma satura, atzinums, ka apstrīdētā tiesību norma ir pretrunā ar Satversmes 1.pantu, pamatojas tieši uz darba ņēmēju tiesību aizskārumu, jo Pārejas noteikumu 1.pants attiecas galvenokārt uz darba ņēmējiem. Tiesību norma... Kāpēc viņa tiek apstrīdēta pilnībā? Tāpēc, ka, mūsaprāt, Satversmes tiesas kompetencē nav dalīt tiesību normu un tiesa nevar vienotu tiesību normu atzīt par spēkā neesošu attiecībā uz darba ņēmējiem, atstājot to spēkā attiecībā uz pašnodarbinātajiem. Tas ir mūsu juridiskais viedoklis, kas šajā paskaidrojumā ir pausts. Ja Satversmes tiesai būs cits viedoklis, tad attiecīgi tas parādīsies jūsu spriedumā, mēs viņu respektēsim un uzskatīsim, ka mēs esam šeit... šis viedoklis mums ir bijis nepilnīgi pamatots.

Tāpat mūsu secinājums ir tāds: ja kāda tiesību norma ir neatbilstoša Satversmei kaut arī tikai attiecībā uz vienu sabiedrības daļu, Satversmei tiesai tā ir jāatzīst par neatbilstošu Satversmei un par spēkā neesošu no pieņemšanas dienas. Tieši tādā veidā mēs šo jautājumu esam risinājuši.

A.Skultāne

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Čepānes kundzei būtu jautājums.

I.Čepāne

Jūs papildinājumos pieteikumā par lietas ierosināšanu daudz rakstāt par likumu "Par nodokļiem un nodevām". Tajā skaitā par Valsts ieņēmumu dienesta funkcijām, lai tiktu nodrošināta šo tiesību normu efektivitāte. Vai jums ir zināms arī, kāda ir prakse... jo Valsts ieņēmumu dienestam šeit ir ļoti plašas pilnvaras šajā ziņā arī veikt arī bezstrīdus piedziņas, celt prasības tiesā, piemērot administratīvās... Vai jums ir zināma šī prakse?

V.Reinholds

Kā tas tiek darīts?

I.Čepāne

Vai viņi vispār kaut ko dara?

V.Reinholds

Godātā tiesa! Es tieši par šo jautājumu domāju... Es domāju, kā būtu no darba devēja puses nemaksāt šo nodokli, ja katra mēneša beigās, ja šis nodoklis nav pārskaitīts, ierodas no Valsts ieņēmumu dienesta attiecīga amatpersona un noskaidro to uz vietas. Tā kā viņiem... tāpēc arī šī atsauce ir. Viņiem ir, teiksim, ļoti lielas iespējas katrā ziņā, varbūt ne visus darba devējus piespiest samaksāt, ja nu teiksim tiešām viņš jau ir praktiski bankrotējis uzņēmums, tad vismaz reaģēt sākot ar pirmo mēnesi, kad šī iemaksa nav izdarīta. Tāpēc arī mēs atsaucamies, ka mēs... es uzskatu, ka nu tik tiešām ir, es pat nezinu, vai pretējā puse varēs minēt, kas vēl likumdošanā būtu darāms, kādas vēl pilnvaras vajadzētu dot ieņēmumu dienestam, ko vēl vajadzētu papildināt... Manuprāt ir pilnībā valsts devusi viņam maksimālas pilnvaras šo nodokļu un sociālo iemaksu samaksas garantēšanai.

I.Čepāne

Un otrs jautājums. Vai jūs esat iepazinies ar starpministriju sanāksmes protokolu 2000.gada 7.novembrī?

V.Reinholds

Man liekas, ka man ir tas...

I.Čepāne

Tur ir dažādi viedokļi valdībā... tāpat ir Labklājības ministrijas viedoklis un ...

V.Reinholds

Tikai no preses atreferējuma. Šeit bija izteikts tāds viedoklis preses atreferējumā, ka, lūk, Ieņēmumu dienesta pārstāvis saka tā: darbaņēmējam ir iespējas ietekmēt administrāciju. Ziniet, viņam jāiet pie grāmatveža, jāpārbauda, vai ir pārskaitīts.... Un tad, ja nav pārskaitīts, tad ir jāiet sūdzēties uz Ieņēmumu dienestu. Godātā tiesa! Ja pie mūsu darbaņēmēju neaizsargātības, ja kāds darbaņēmējs nesauksim konkrētās kompānijas vai darba vietas, par kurām jau tā tie rakstīts presē, ka darbaņēmēju tiesības tiek aizskartas, ja viņš uzdrošinātos izdarīt šādas darbības, tad pēc nedēļas viņš šajā darbā vairs nebūtu. Nu, piedodiet, tad ir varbūt tāds tēlainis salīdzinājums, bet tas neattiecas, protams, uz visiem. Mums ir ārvalstu investori ļoti...

I.Čepāne

Paldies. Žēl, ka jūs neesat iepazinies ar to... Vairāk es nevaru...

A.Endziņš

Paldies. Jautājumi un atbildes. Vēl kādi jautājumi? Man būtu jautājums. Jums ir zināms, cik liels ir patreiz sociālā nodokļa parāds, kas nav iemaksāts?

E.Baldzēns

Man liekas, ka lietas materiālos starpministriju protokolā parādījās šis cipars. Tā uzreiz nevaru atrast... Man liekas, ka šis cipars bija 30,5 miljonu latu apmērs.

A.Endziņš

Paldies. Vēl tiesnešiem ir jautājumi? Ušackas kundze. Lūdzu!

A.Ušacka

Man būtu jautājums par starptautisko paktu, par sociāli ekonomiskajām tiesībām. Tātad 2.pantā ir noteikts, ka valstij ir jānodrošina šīs tiesības maksimāli esošo resursu ietvaros. Tātad šajā gadījumā valsts ir kā šajā strīdīgajā tiesību normā neatsakās garantēt šīs tiesības, bet nosaka laiku, no kura viņas būs pilnīgi īstenotas. Jūsaprāt, kādi ir argumenti, ka šeit nav pamatots šis termiņš noteikts... ka šī apstrīdētā tiesību norma neatbilst...

V.Reinholds

Godātā tiesa! Šeit mūsu viedoklis ir tāds, ka jā, uz to arī profesors Torgāns atsaucās un arī atbildes rakstā tas ir minēts, ka tas nav tā noteikts, ka uzreiz jārada šis līmenis. Bet ka šīs tiesības valsts apņemas arvien pilnīgāk garantēt... Tas tā ir. Bet mūsu viedoklis ir tāds: ja formulējums ir tāds, kā 9.pantā, ka dalībvalstis apņemas garantēt tiesības uz sociālo nodrošinājumu. Tad šis minimālais nodrošinājums, lai cilvēks nemirtu badā, nenosaltu bez apģērba un mājokļa, ir jānodrošina uzreiz bez kāda pārejas perioda. Un tad tas pārejas periods var būt no šī paša minimālā līmeņa, kas arī ir faktiski cilvēka dzīves kvalitātes ārkārtīgi zems līmenis, pamazām, teiksim, tad var būt pārejas periods, kad mēs pilnīgāk realizēsim, kad mēs realizēsim, teiksim, sociālo nodrošinājumu iztikas minimuma līmenī. Bet tas minimums, mūsu uztverē, tas nav atliekas ne uz vienu mēnesi. Tāds ir mūsu viedoklis. Minimumam ir jābūt garantētam. Nevar būt Eiropas vidū valsts, kurā cilvēks ir spiests badoties. Tas, mūsaprāt, ir ar šo paktu nodrošināts bez kādām pārejas normām un bez kādām atrunām. Arī šī 11.panta attiecīgā tiesību norma, uz ko mēs atsaucamies... šīs divas tiesību normas. No šī minimuma... ja mums nebūt pierādījums tādā veidā, uz ko mēs atsaucamies, ka arī šis minimums mums netiek ievērots, tad mēs varētu strīdēties, ka, lūk, tas 21 lats tomēr kaut kāds minimums ir, ko valdība ir nodrošinājusi un, teiksim, Saeima ar likumprojektu, bet nu ja tas ir atzīts, ka tas ir nepietiekams pat minimālo vajadzību apmierināšanai, tad mūsu uzskats ir, ka nav ievērots šis pamatprincips.

A.Endziņš

Paldies. Vēl kādi jautājumi būtu? Nav. Paldies.

Saeimas pārstāvim būtu kāds jautājums?

G.Kusiņš

Jā, man būtu vairāki jautājumi. Es nezinu, jūs varētu izlemt, kurš no jums...

Pirmais jautājums man varbūt ir Baldzēna kungam. Jūs savā runā norādījāt, ka sociāli apdrošinātās personas nevar saņemt kaut kādus pabalstus nelaiemes gadījumos. Kā jūs zināt, tad pārejas noteikumos tas ir tieši rakstīts, ka šis nosacījums neattiecas uz personām, kas pakļautas darba negadījumu apdrošināšanai.

E.Baldzēns

Jā, jums pilnīga taisnība, es esmu pārticis... Precizējums ir vietā.

G.Kusiņš

Nākošais jautājums. Ne prasības pieteikumā, ne arī papildinājumā nav norādīts, no kura brīža jūs prasāt atzīt par spēkā neesošu, jo, redziet, jo likums par valsts sociālo apdrošināšanu ir pieņemts 1997.gada 1.oktobrī un stājās spēkā 1998.gada 1.janvārī. Turpretī Satversmes attiecīgā nodaļa stājās spēkā vēlāk. Man ir jautājums, vai jūs uzskatāt, ka, teiksim, ir tajā laikā līdz Satversmes nodaļai arī ir bijis kāds pārkāpums jeb kā... es nezinu... no kura brīža?

E.Baldzēns

Es savu domu tieši beidzu ar šo momentu, ka mēs uzskatām, ka likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" Pārejas noteikumu 1.punkts ir jāatzīst mūsaprāt Satversmes tiesai par spēkā neesošu no šīs tiesību normas spēkā stāšanās brīža. To es teicu un vēlreiz atkārtāju.

G.Kusiņš

Tātad no 1998.gada 1.janvāra.

E.Baldzēns

Jā, tieši tā sanāk.

G.Kusiņš

Paldies. Nākošais jautājums. Sakiet lūdzu, vai jūs varat nosaukt kādu valsti, kur simt procentu apmērā ir iekasēti visi nodokļi?

V.Reinholds

Nu ja mēs to uzskatām par teorētisku problēmu, tad simtprocentīgi kaut kādas tiesību normas realizācija, vai tā būtu krimināltiesību norma vai civiltiesību norma, vai administratīvā... mēs jau šeit nediskutējam par faktiem, bet tāds stāvoklis jau principā nav iespējams.

G.Kusiņš

Nē, es saprotu arī tā jautājuma nedaudz tādu jocīgo raksturu... Jūs savā pieteikumā vairākkārt atsaucaties uz Valsts ieņēmumu dienestu, to, ka viņš nespēj iekasēt visus šos nodokļus. Jautājums ir vai nu vaina ir šī likuma Pārejas noteikumu 1.punktā jeb vaina ir kaut kādā valsts likumā, kas reglamentē Valsts ieņēmuma dienesta darbību, vai kādā citā lietā...?

V.Reinholds

Godātais kolēģi! Es domāju, ka šeit ir pausts sekojošs viedoklis. Darba ņēmējs, kurš, teiksim, ir stājies darbā un tiesiskās palāvības princips garantē, ka viņš ir tiesīgs prezumēt, ka viņš ir sociāli apdrošināts ne tikai nodrošināts, bet apdrošināts, tad viņš... Šeit šīs atsaucies uz tiesību normām, kur ir tieši izdalīts un pasvītrots, ka likumdevējs... nevis saka, ka Valsts ieņēmumu dienestam ir tiesības un tādas un tādas lietas tur darīt un bezstrīdus kārtībā šo nodokli piedzīt, bet ka viņam ir pienākums un viņš ir institūcija, kam ir jānodrošina... Iet runa tieši par šo nodrošinājumu. Tātad likumdevējs viņam uzliek šādu pienākumu. Un vai viņš to izpilda par 50%, vai viņam, teiksim, ir iespēja izpildīt par 90%, bet viņš to izpilda tikai par 30%, attiecībā uz šo darba ņēmēju un attiecībā uz tiesiskās palāvības principu šeit nav nekādas nozīmes, cik viņš iekasē. Tā ir viņa darīšana. Viņam ir pienākums iekasēt. Un darba ņēmējs ir tiesīgs paļauties, ka viņš šo pienākumu veiks. Šeit iet runa par to, ka tiesiskās palāvības princips nosaka to, ka vai viņš veic, vai viņš neveic šos savus pienākumus, neviens jau... es domāju, ka jūs arī neapstrīdēsiet, ka šis pienākums veikt šo iemaksu iekasēšanu Valsts ieņēmumu dienestam ar likumu ir uzlikts. Par to nav šaubu. Tas, ka viņš viņu neiekasē, viņam būtu iespējas... pieņemsim, mēs varētu runāt, iekasēt 90%, viņš iekasē 60%. Tam taču nav nekādas nozīmes attiecībā uz šo sociāli aizsargājamo darba ņēmēju. Viņš ir tiesīgs paļauties, ka viņam bezdarbnieka pabalsts tiks izmaksāts, ja viņš godprātīgi strādās. Viss. Iekasē vai neiekasē, manuprāt tas, ka viņš simtprocentīgi netiek realizēts... nepareizi ir atbildes rakstā šis akcents, ka it kā iesniedzēji no tā dara atkarīgu šo tiesiskās palāvības principa interpretāciju — vai ir iekasēts par tik procentiem, vai nav iekasēts par tik procentiem. Kaut arī būtu iekasēts maksimāli 91 un nebūtu 30 miljonu parāds, bet būtu 30 000 parāds, mana juridiskā pozīcija šajā lietā no tā nemainītos.

G.Kusiņš

Paldies. Sakiet lūdzu, vai tas, ka darba devējs nemaksā faktiski... nu neveic šos sociālā nodokļa maksājumus, liedz šai personai prasīt sociālo palīdzību?

V.Reinholds

Sociālo palīdzību neliedz, ja viņš kļūst bezdarbnieks... protams... Sociālās palīdzības likums nosaka, ka arī darba spējīgais... bezdarbnieks var šo palīdzību lūgt un vienīgais, ka šī sociālā palīdzība ir nepietiekoša pat minimālo vajadzību apmierināšanai. Tas ir secinājums. Par to te iet runa.

G.Kusiņš

No šī starptautiskā pakta... Nu arī lietā ir dažādi tulkojumi, bet to tulkojumu būtība ir saprotama, ka 9.pantā ir rakstīts, ka katra pakta dalībvalsts atzīst katra cilvēka tiesības uz sociālo nodrošināšanu, ieskaitot sociālo apdrošināšanu. Tātad mūsaprāt termins "sociālā nodrošināšana" ietver sociālo apdrošināšanu un vēl kaut ko citu... arī sociālo palīdzību?

V.Reinholds

Jā. Var piekrist tam.

G.Kusiņš

Vai likums aizliedz prasīt šo sociālo palīdzību vairākkārt?

V.Reinholds

Kā tas ir — vairākkārt?

G.Kusiņš

Nu, teiksim, persona vienu reizi prasa kaut kādu īpašu dzīves grūtību dēļ... teiksim, bezdarba gadījumā prasa... Vai likums aizliedz to prasīt vairākkārt?

V.Reinholds

Nē, šeit jau iet runa par regulāriem pabalstiem. Mēs jau runājam par to, ka, teiksim, šeit arī šajā konceptuālajā jautājumā iet runa par regulāru pabalstu, ka tanī periodā, kad cilvēks ir nonācis materiālās grūtībās, viņš saņem no pašvaldības, ja viņš neietilpst tajās trijās kategorijās, kas tiesīgs saņemt no valsts šo sociālā nodrošinājuma pabalstu, viņam paliek tas zemākais — pašvaldības sociālais pabalsts. Protams, par to jau mums šeit neiet strīds par to, ka šis sociālais pabalsts... Tikai šajā pašā koncepcijā ir norādīts, kādās robežās viņš svārstās laukos un pilsētās un vispār cik tas minimālais... Katrā ziņā šeit iet runa par to, ka es saprotu jūsu jautājumu... tāpat es piekrītu, ka sociāli nenodrošināta persona Latvijā, kas var prasīt šo pašvaldību sociālo palīdzību saskaņā ar likumu "Par sociālo palīdzību", bet šī iespējamā palīdzība nevar būt traktēta kā sociālais nodrošinājums, jo viņa nesedz pat minimālās iztikas vajadzības.

G.Kusiņš

Paldies. Nākošais jautājums ir attiecībā atkal uz papildinājumiem pieteikumā par lietas ierosināšanu. Šeit... tas ir, uz pieteikuma beigām ir rakstīts, ka ne likums par sociālo drošību, ne likums par sociālo palīdzību, ne likums par dzīvojamo telpu īri, ne likums par valsts un pašvaldības dzīvokļa jautājumā... palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā, ne jebkāds cits likums negarantē tiesības uz bezmaksas uzturu, tiesības uz minimālo sociālo pabalstu... un tā tālāk... Sakiet lūdzu, vai tad...

V.Reinholds

Nu attiecībā uz šo, ka negarantē tiesības...

A.Endziņš

Vēl netika uzdots jautājums.

G.Kusiņš

Sakiet lūdzu, bet šobrīd taču ir spēkā likums par sociālo drošību. Un tur, teiksim, 9.pantā ir skaidri melns uz balta rakstīts... Ir arī likums par sociālo palīdzību.... Un 36.panta 2.daļā ir rakstīts un arī 40.daļā ir rakstīts konkrēti, ka personai ir tiesības saņemt šo. Kāpēc jūs pieteikumā tad norādāt to, ka neviens cits likums negarantē šo lietu?

V.Reinholds

Neaptver... Nu, kas attiecas uz dzīvokļa saglabāšanu... uz pārējiem likumiem, manuprāt, šī atsauce ir pareiza. Vienīgais, šeit varbūt šis formulējums nav pietiekoši precīzs tanī daļā, ka likums par sociālo palīdzību neaptver visas trūcīgās personas. Pēc sava formulējuma viņš it kā

aptver. Tikai šeit mūsu pozīcija mūsu paskaidrojumā šobrīd ir tāda, ka viņš neskatoties uz to, ka viņš aptver, bet viņš nenodrošina to normu, kas saka, ka katram ir tiesības uz sociālo nodrošināšanu. Ja būtu Konstitūcijā... mūsu Satversmē ierakstīts, ka katram ir tiesības uz sociālo palīdzību, mēs ar jums, kā saka, juridiskos šķēpus nelauztu.

G.Kusiņš

Jā. Vai es jūs esmu pareizi sapratis, ka likumā tas ierakstīts ir, bet valdība to apmēru ir noteikusi mazāku.

V.Reinholds

Nu, likumā nekur nav teikts, ka pašvaldības sociālajam pabalstam ir jābūt tādām, kas sociāli nodrošina cilvēku Latvijā. Tāds pienākums nav pat uzlikts likumā. Es jau te minēju paskaidrojumos... un arī Baldzēna kungs par to runāja. Ja sociālās palīdzības likumā ir tāds jēdziens iekļauts: valsts sociālās nodrošināšanas pabalsts. Tas nu it kā pēc sava jēdziena būtības ir tāds, ka valsts saka tā: mums vajadzētu viņu sociāli nodrošināt. Nu tad ir jautājums tāds: vai 30 un 35 lati nodrošina vai nenodrošina. Bet, pieņemsim uz brīdi, ka viņi nodrošina to invalīdu no bērnības tie 35 lati... Teiksim, nestrīdēsimies par to. Bet visiem pārējiem pat likumdevējs neprasa, lai būtu sociāli nodrošināts. Likumdevējs saka: visiem pārējiem ir tiesības uz pašvaldības sociālo pabalstu. Cik lielam viņam jābūt? Vai jābūt nodrošinātam vai nav? To likumdevējs nesaka.

G.Kusiņš

Jā, paldies. Un vēl jautājums... varbūt Baldzēna kungs varētu... Pašreiz spēkā esošā likuma par sociālo drošību pārejas noteikumu šis 1.punkts ir tādā redakcijā, kā to apstiprinājusi ir Saeima, tas ir lietā 125.lappusē kā otrā lasījuma tabula. Izskatot šo 56.priekšlikumu, tas ir redzams no Saeimas stenogrammas, nevienam deputātam nav bijuši iebildumi pret šo redakciju. Sakiet lūdzu, kas tad ir mainījies jūsu attieksmē? Kāpēc toreiz arī, teiksim, neviens no jūsu frakcijas neiebilst... Man šeit ir Saeimas stenogramma...

E.Baldzēns

Par kuru jūs runājat?

G.Kusiņš

1998.gada, kad ir pagarināts no 2002. uz 2004. Un, izskatot šo 56.priekšlikumu, tas ir lietā 125.lappusē, nevienam nav bijuši iebildumi. Kas tad tāds ir mainījies? Kāpēc jūs uzskatiet, ka tagad, lūk, ir šis Satversmes pārkāpums?

E.Baldzēns

Man šinī gadījumā ir grūti teikt. Deputāti nav pietiekami kvalitatīvi strādājuši šajā brīdī, iespējama ir tāda situācija. Es arī nevaru pateikt, vai esmu bijis šinī brīdī arī savā darba vietā. Tā kā man ir grūti to komentēt iepriekš, kāpēc tas tā ir. Bet katrā ziņā tas neatrisina šo problēmu, jo problēmas būtība ir tieši darba ņēmējos. Kā jau es minēju, šajos 80 000, kur 13 vispār nesaņem šo sociālo nodrošinājumu un 67 tūkstoši saņem nepilnā apmērā un neregulāri. Līdz ar to tur ir tā būtība un šis likums par sociālo palīdzību to nenodrošina. Es domāju, ka katrā ziņā arī likumdevējam ir jālabo savas kļūdas, es domāju, ka mēs to arī šodien šeit, Satversmes tiesā, tādā gadījumā darām.

G.Kusiņš

Jā. Paldies. Nav vairs jautājumu.

A.Endziņš

Vārds tiek dots Saeimas pārstāvim lietas faktisko apstākļu izklāstam un juridiskajam pamatojumam.

Arī atgādinu, ka saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 28.panta 6.daļu ir maksimums 30 minūtes jums paredzētas.

Lūdzu, Kusiņa kungs!

G.Kusiņš

Paldies. Godātā tiesa! Acīmredzot būtu jāsāk ar to, ka es ceru, ka neviens no šajā zālē sēdošajiem nešaubās par šīs lietas būtību un es ceru, ka visi vēlas, lai pensionāriem būtu lielākas pensijas, lai būtu lielāki bezdarbnieku pabalsti un citas sociālās garantijas cilvēkiem. Es ceru, ka katrs no mums to patiesi vēlas.

Līdz ar to šī lieta pēc būtības laikam pat nav pret kādu, ja tā tēlaini varētu teikt. Vismaz es to tā neuztveru. Varbūt šī lieta vairāk ir pret tiem darba devējiem, kas šīs faktiskās iemaksas nav veikuši.

Man liekas, ka būtībā šī izskatāmā lieta ir par Latvijas valsts finansiālajām iespējām, par konsekventu rīcību, taisnīgu un likumīgu rīcību maksimāli esošo resursu ietvaros. Ir bagātas valstis, kas ir ratificējušas šo Konvenciju un ietvērušas šīs Konvencijas normas savās Konstitūcijās, un diemžēl ir ne tik bagātas valstis, kuras arī ir ratificējušas šo Konvenciju un arī ir ietvērušas šīs Konvencijas normas savās Konstitūcijās. Ir skaidrs, ka bagātākajās valstīs ir arī augstāks sociālā nodrošinājuma līmenis, bet tas, ka valstīm, kas nav tik bagātas jeb pagaidām nav tik bagātas, piemēram, kā Latvija, nav tik daudz līdzekļu, kā, teiksim, kādām bagātām valstīm kā Vācijai vai Lielbritānijai. Mūsaprāt tas nenozīmē, ka Latvija pārkāpj starptautiskos dokumentos vai Satversmē noteikto, jo starptautiskais pakts nemin konkrētu kritērijus, viņš dod vispārējus formulējumus: nepieciešamie līdzekļi, kaut kāds minimums un tā tālāk.

Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka likuma par valsts sociālo apdrošināšanu Pārejas noteikumu 1.punkts neatbilst starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām, kultūras tiesībām 9.pantam

un Satversmes 109.pantam. Jāpiekrīt un šeit, manuprāt, pieteikuma iesniedzēji ir ļoti precīzi saskatījuši pakta un attiecīgo Satversmes pantu līdzību. Praktiski šī ir viena tiesība, kas ir minēta starptautiskajā paktā un šī tiesība parādās arī Satversmes 109.pantā. Un ja mēs apkopojam šo terminoloģiju, kas ir redzama gan vienā, gan otrā dokumentā, tad var teikt, ka katram cilvēkam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu, tajā skaitā arī sociālo apdrošināšanu vecuma, darba nespējas, bezdarba vai citos likumā noteiktajos gadījumos. Paktā, es nosacīti to saukšu par paktu, šo starptautisko paktu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām, saīsināti — paktā, gan nav minēti šie gadījumi. Bet jāsaprot, ka pakts arī nav vienīgais starptautiskais dokuments, kas reglamentē šo lietu. Arī vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 25.pantā šīs tiesības ir norādītas. Un deklarācijā arī ir norādīti šie gadījumi. Tā kā šī tiesība ir starptautiski atzīta un Latvija ir ratificējusi arī vispārējo cilvēktiesību deklarāciju un līdz ar to arī vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 25.pantu.

Aplūkojot visus šos dokumentus, tos rūpīgi izvērtējot, mēs varam secināt, ka Satversmes nodaļa par cilvēktiesībām ir veidota paturot prātā Latvijas starptautiskās saistības. Tas ir redzams arī no Satversmes 89.panta. Manuprāt var uzskatīt, ka gan Satversmē, šinī gadījumā Satversmes 109.pantā, gan arī starptautiskajā paktā šīs tiesību jeb šo sociālā nodrošinājuma garantiju apmērs ir vienāds, jo citādi nebūtu, teiksim, izpildītas starptautiskās prasības. Šis sociālā nodrošinājuma apjoms ir vienāds. Es saprotu, ka var atšķirties terminoloģiski tulkojumi un tie lietā ir arī pievienoti trīs ar nelielām niansēm, bet pēc savas būtības es vēlreiz gribu pateikt, ka Satversmes 109.pantā un starptautiskajā paktā garantēto sociālo garantiju apjoms ir vienāds.

Un arī sociālais nodrošinājums vai sociālā drošība pēc savas būtības ir sinonīmi. Tie arī pieteikuma iesniedzēju... ja mēs paskatāmies iesniegtos lietas papildinājumus lietas 6.lappusē, jūs esat lietojuši terminu "sociālā drošība". Latvijā likums ir pieņemts arī par sociālo drošību, kas pēc savas būtības būtu tas pats sociālais nodrošinājums. Tā kā acīmredzot šīs lietas ietvaros, ja tas ir iespējams, acīmredzot var runāt par sociālo drošību un sociālo nodrošinājumu, par diviem terminiem, kas vienkārši atšķiras, bet kas pēc savas būtības nokļāj vienādu apjomu. Līdz ar to tie garantē vienādu tiesību apjomu.

Kāda tad ir sociālās drošības sistēma Latvijā? To reglamentē likums par sociālo drošību, tātad sociālais nodrošinājums citiem vārdiem sakot un nosacīti to var iedalīt divās daļās: sociālā apdrošināšana un sociālā palīdzība. Attiecīgi ir pieņemti arī divi likumi par sociālo palīdzību un par valsts sociālo apdrošināšanu.

Godātā tiesa! Šeit es gribētu minēt arī Latvijas Universitātes Cilvēktiesību institūta direktora Mārtiņa Mīta komentārus attiecībā uz Eiropas Cilvēktiesību konvenciju un arī ar Satversmes 109.pantu, kurā ir norādīts, ka Satversmes 109.pants nostiprina ikviena tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darba nespējas, bezdarba gadījumos, atstājot uzskaitījumu atklātu un termins "sociālais nodrošinājums" šajā pantā ir jāsaprot paplašināti, ietverot maksājumus, ko persona saņem no sociālās apdrošināšanas shēmām, kā arī sociālās palīdzības pasākumus.

Manuprāt, tas izriet arī no starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 9.panta formulējuma, jo tātad šā pakta dalībvalstis atzīst katra cilvēka tiesības uz sociālo nodrošināšanu, ieskaitot sociālo apdrošināšanu. Līdz ar to mēs varam pat teikt, ka sociālā apdrošināšana ir viens no sociālā nodrošinājuma veidiem un eksistē vēl kādi citi, kas paktā gan nav nosaukti un Latvijas nacionālajā terminoloģijā tie tiek apzīmēti ar vārdu "sociālā palīdzība".

Godātā tiesa! Es gribu izdarīt vēl vienu nelielu precizējumu, kas, es saprotu, pieteikuma iesniedzēji uz to nenorādīja, bet tas acīmredzot tiek prezumēts, bet tikai skaidrības labad. Gan pakts, gan Satversme uzliek pienākumu valstij. Taču šeit acīmredzot ir domāta valsts plašākā nozīmē kā valsts organizatoriskā struktūra, ietverot arī pašvaldības. Līdz ar to valsts būs izpildījusi savas saistības sociālās drošības jomā neatkarīgi no tā, vai tā būs organizācija... organizējusi šo sociālās drošības

pasākumu veikšanu caur valsts iestādēm, caur aģentūrām, caur bezpeļņas valsts akciju sabiedrībām, pašvaldībām, vai kā savādāk. Šajā gadījumā valstij ir pienākums organizēt un izveidot sociālās drošības sistēmu valsts iekšienē, valstij ir pienākums to izdarīt, lai tas tā būtu. Bet ne pakts, ne Satversme nespēj valstij konkrētu institucionālo sistēmu, kā tas tiktu izdarīts. Un kā mēs zinām, tad sociālās drošības sistēma zināmā mērā darbojas pēc principa, ka daļa naudas nāk no valsts budžeta, konkrēti no speciālā budžeta, ja tās ir izmaksas no sociālā apdrošināšanas fonda un konkrēti, teiksim, par tām personām, kur faktiski ir veiktas iemaksas, un daļa naudas nāk, ko izmaksā pašvaldības, arī nāk no valsts un pašvaldības liek klāt šiem līdzekļiem arī savu daļu, kas ir ar citiem likumiem regulēti kā pašvaldību ienākumi. Un šis tad ir reglamentēts likumā par sociālo palīdzību 4.nodaļā.

Bez tam, manuprāt, būtu pieminams arī likums par pašvaldībām, kur 15.pantā šī ir pieminēta kā pašvaldību pastāvīgā funkcija: nodrošināt iedzīvotājiem sociālo palīdzību un tā ir pašvaldību pastāvīgā funkcija.

Tātad Latvijā ir sociālās drošības sistēma un, cik es sapratu no pieteikuma iesniedzēja runām un arī no iesniegtajiem pieteikumiem, tad pieteikuma iesniedzēji neapstrīd to, ka šī sistēma Latvijā ir izveidota. Un to, ka šis konkrētais sadalījums būtu pretrunā ar Satversmi. Līdz ar to, ja tas konkrētais sadalījums nav pretrunā ar Satversmi, tad acīmredzot tā sistēma nav pretrunā ar Satversmi.

Tagad es vēlētos vērst jūsu uzmanību uz prasībām, kas izriet no pakta attiecībā uz sociālo nodrošināšanu vai sociālo drošību, kas ir sinonīmi. Uz šo konkrēto tiesību. Un gribu pievērst jūsu uzmanību pakta 2.panta, par ko jau šeit bija jautājums. Tam, kurā ir teikts, ko tad dalībvalsts apņemas.

Pirmkārt, maksimāli esošo resursu ietvaros... esošo resursu ietvaros veikt pasākumus, lai pakāpeniski, nu, varētu teikt, augošā veidā vai kā, lai pakāpeniski nodrošinātu šajā paktā atzīto tiesību pilnīgu realizēšanu, pilnīgu īstenošanu ar visām attiecīgajām metodēm, ieskaitot likumdošanas pieņemšanu.

Kas šajā 2.pantā ir nozīmīgs? Šis 2.pants nosaka visu šajā paktā minēto sociālo tiesību ietvarus. Protams, es jau pieminēju, ka ir bagātas valstis, kas var vairāk un ir ne tik bagātas, kas nevar to vairāk. Tieši tādēļ šajā paktā, manuprāt, arī ir ierakstīts "maksimāli esošo resursu ietvaros". Bez tam, paktā tas ir arī uzsvērts, ka tas ir jādara pakāpeniski. Tātad saprotot ar to, ka arvien lielākā apjomā.

Pieteikuma iesniedzēji ne pieteikumā, ne arī savā runā nenorādīja, ka Latvijas valsts rīcībā būtu kādi citi resursi jeb esošie resursi tiktu novirzīti kaut kur citur, teiksim, sociālās apdrošināšanas izmaksas tiktu novirzītas kaut kādos citos fondos pretēji pakta 2.pantam. Tāpat pieteikuma iesniedzēji nav arī norādījuši, ka valsts šos pasākumus nebūtu veikusi, jo sociālās drošības sistēma ir izveidota. Manuprāt, valsts ir savu iespēju robežās, savu finansiālo iespēju robežās godprātīgi izveidojusi, par cik ļoti īsā laikā ir izveidojusi sociālās drošības sistēmu un turpina to pakāpeniski uzlabot, lai paktā atzītās tiesības tiktu pilnībā realizētas.

Šķiet, ka pakts pat nepieprasa tūlītēju atbilstību, bet gan pakāpenisku rīcību, kuras galarezultātā tiks sasniegts maksimālais standarts. Ja jūs uzmanīgi paskatīsities šī starptautiskā pakta 2.pantu, tad šeit ir arī norādīts, ka... 2.panta 3.punktā, ka jaunattīstības valstis var kaut kā nedaudz mīkstināt šo lietu un vēl lēnāk šo lietu garantēt saprotot, ka jaunattīstības valstu rīcībā nav tik daudz finansu resursu. Tātad pakta būtībā ir ietverta šī doma — maksimāli esošo finansu līdzekļu apjomā. Es negribu teikt, ka Latvija pieskaitāma pie jaunattīstības valstīm ar to. Es tikai gribu pateikt, kāda ir pakta pieņemto terminu būtība.

Tas ir saprotams, ka sociālās drošības pasākumu sistēma un visu to pasākumu īstenošana prasa lielus finansu resursus un arī atbilstošus administratīvus pasākumus, atbilstošu administratīvo institūciju izveidošanu. Un tas nav un tas nevar tikt izveidots arī vienā dienā.

Līdz ar to mūsaprāt var uzskatīt, ka pakta un Satversmes normas un savukārt apstrīdētā likuma "Par valsts sociālo drošību.... par valsts sociālo apdrošināšanu", šie attiecīgie panti atbilst viens otram, jo valsts šobrīd to ir realizējusi maksimāli esošo jeb maksimāli pieejamo resursu apmērā. Tas balstās uz sākotnēji izvirzīto domu, ka sociālā nodrošināšana vai sociālā drošība sastāv no diviem veidiem — no valsts sociālās apdrošināšanas un sociālās palīdzības.

Jāpiekrīt pieteikuma iesniedzēju norādītajam, ka patiešām Ministru kabinets, nosakot šos valsts sociālā pabalsta apmērus, ir noteicis tos pārāk mazus, bet šinī gadījumā strīds jau nav par Kabineta noteikumu atbilstību starptautiskajam paktam. Jūsu iesniegtajā pieteikumā ir norādīts, ka likuma Pārejas noteikumu 1.punkts neatbilst. Mūsaprāt, likuma pārejas noteikumu 1.punkts atbilst. Un valsts, vadoties no savām finansiālajām iespējām ir noteikusi. Var jau būt, ka valdība ir kļūdījies. Par to es nezinu, bet manuprāt pārejas noteikumu 1.punkts atbilst.

Gadījumā, ja rodas problēmas ar valsts sociālo apdrošināšanu, persona var vērsties pašvaldībā, izmantojot sociālās palīdzības shēmu un viņa var prasīt sociālo palīdzību. Man jāpiekrīt, ka varbūt šis palīdzības apjoms ir nepietiekams, bet es vēlreiz gribu teikt, ka tas, kāds ir šis palīdzības apjoms, nav likuma jautājums. Tas ir valdības noteikuma jautājums.

Tagad pie nākošā iebilduma. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka pastāv diskriminācija, ka kādai personu kategorijai sociālās apdrošināšanas izmaksas nav saistītas ar faktiskajām iemaksām. Šķiet, ka šeit termins "diskriminācija" tomēr lietots nevietā, varbūt nedaudz par stipru. Atgriezīsimies tāpat pie pakta 2.panta. Pakāpeniski maksimāli esošo resursu ietvaros. Manuprāt, tas, ka šeit šīs faktiskās iemaksas nav saistītas vienai personu kategorijai, kas ir norādīta tām personām, kas pakļautas darba negadījumu apdrošināšanai, nav diskriminācija, bet tā parādās tieši šī pakāpenība. Pareizais princips patiešām varbūt ka būtu, ka visas personas, kam būtu jābūt sociāli apdrošinātām, bet par kurām darba devējs nemaksā, ka visām būtu jāsaņem, bet šobrīd maksimāli esošo resursu apjomā šo lietu var nodrošināt tikai dažām kategorijām. Es neredzu, ka šeit būtu diskriminācija.

Otrkārt. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka izmaksu sasaistīšana ar faktiskajām iemaksām arī ir diskriminācija. Nu, jāsaka tā, ka šeit mēs atkal varam runāt, vai tas ir pakāpeniski, vai tas nav pakāpeniski, vai tas ir esošo resursu ietvaros, vai tas nav esošo resursu ietvaros. Bet katrā ziņā manuprāt abi šie divi izņēmumi, ka ir šis atliekošais nosacījums un tas, ka tomēr atsevišķām personu kategorijām tiek izmaksāts neatkarīgi no tā, vai par viņām faktiski ir veikti šie maksājumi vai nav, nav uzskatāms par diskrimināciju, bet gan par pakāpeniskumu ievērojot to, ka šai sistēmai ir jābūt sabalansētai.

Nākošais iebildums, kuru izvirzījis pieteikuma iesniedzējs ir tas, ka pārejas noteikumu 1.punkts ir pretrunā arī ar starptautiskā pakta 11.pantu un viss attiecībā uz šo pantu ir maksimālo līdzekļu ietvaros. Bet šeit zināmā mērā tas ir sasaistīts ar iepriekšējo noteikumu: gadījumā, ja persona ir... viņai būtu jābūt sociāli apdrošinātai, gadījumā, ja viņa nav sociāli apdrošināta un tādējādi nesaņem līdzekļus, tad tas noved arī pie cita pakta panta pārkāpuma. Tā es to lietu saprotu.

Protams, ka ja persona kļūst par bezdarbnieku, viņa nevar samaksāt, teiksim, par to dzīvokli, ko viņa ir aizņēmusi pirms tam, gadījumā, ja viņai ir bijuši lieli ienākumi, un tā rezultātā viņa nevar samaksāt, viņai varbūt nav tāds mājoklis un varbūt nav tāds uzturs vai nav tāds apģērbs, bet es vēlreiz gribu pateikt, ka likums par sociālo palīdzību un arī likums par sociālo drošību nosaka, tas ir konkrēti likumā par sociālo palīdzību 40.pantā, likuma par sociālo palīdzību 36.panta 2.daļas 2.punktā, ka personām ir tiesības prasīt šādu palīdzību. Un šeit tieši ir norādīts: likumā par sociālo

palīdzību, teiksim, 36.panta 2.daļas 2.punktā tieši ir norādīts, ka šo pabalstu pieprasītājam var tikt izsniegti taloni pārtikas produktu iegādei, izsniegti pārtikas produkti, organizēta bezmaksas ēdināšana, pārskaitīti līdzekļi sociālo pakalpojumu sniedzējiem. Tāds ir likums formulējums.

Likumam ir arī 40.pants, ka dzīvokļa pabalstu arī var piešķirt Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Tātad likumā šīs lietas ir ietvertas un ja gadījumā šie pabalsti ir nepietiekami, tad tā, manuprāt, nav likuma vaina, tā varbūt ir Kabineta noteikumu vaina, kas šos pabalstus ir aprēķinājusi kaut kā nesamērīgi un neatbilstoši šiem starptautiskajiem dokumentiem.

Nobeigumā es gribētu norādīt vēl uz kādu interesantu sakarību. Un šī sakarība, manuprāt, ir starp starptautiskā pakta 2.pantu un Satversmes 66.panta 2.daļu. Gan Latvijas Satversme, gan Satversmes 66.panta 2.daļa saka, ka Saeima nevar pieņemt likumu, kas ir saistīts ar budžetā neparedzētiem izdevumiem, ja Saeima nenorāda, no kā segt šos izdevumus. Tātad Saeima nevar pieņemt lēmumu, ja tas saistīts ar budžetā neparedzētiem izdevumiem. Tātad, manuprāt, gadījumā, ja Saeima nobalsotu par pārejas noteikumu 1.panta izslēgšanu un nenorādītu, no kā tad ņemt šos līdzekļus, manuprāt Saeima būtu pārkāpusi Satversmes 66.panta 2.daļu. Un Satversmes tiesa vienreiz jau šādu lietu ir skatījusi un šeit nav runa par to, cik daudz naudas ir nepieciešams, bet tas norāda pie tā, ka nav norādīts.... ja nebūtu norādīts, tad būtu 66.panta 2.daļas pārkāpums. Manuprāt, par tām domstarpībām, vai ir vai nav šie nepieciešamie līdzekļi, to var redzēt lietas materiālos, tas ir šajā starpministriju protokolā, kur ir atšķirīgi viedokļi Finanšu ministrijai un atšķirīgs viedoklis Labklājības ministrijai.

Un savas runas nobeigumā es vēlreiz gribu pateikt to, ko es teicu pašā sākumā. Kādam ir Saeima jāpārstāv, bet es nedomāju, ka Saeimas vēlme ir, lai šie sociālie pabalsti tiktu izmaksāti nepietiekoši. Saeima savu likumdošanas darbu ir izdarījusi. Likumi ir pieņemti. Saeima ir izdarījusi savu daļu no tā darba, kas ir nepieciešams.

Minēto argumentu dēļ tātad es lūdzu šo pieteikumu noraidīt. Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Tiesnešiem kādi būtu jautājumi? Čepānes kundze, lūdzu.

I.Čepāne

Man ir viens jautājums. Lūdzu Satversmes 109.pantu. Jūs teicāt un arī atbildes rakstā jūs rakstāt, ka valsts rīcībai ir jābūt konsekventai, taisnīgai un valstij jārada mehānismi, lai šīs tiesības tiktu nodrošinātas. Tajā pašā laikā jūs arī savā runā un arī atbildes rakstā visu laiku runājat par jēdzienu "pieejamo resursu apjomi". Un šeit tātad jūsu shēma, cik es saprotu, ir tāda: darbinieks maksā nodokli... darba ņēmējs likuma noteiktajā kārtībā. Nemaksāt viņš nevar. Ja darba ņēmējs piesavinās šo naudu, vai, kā atzīst Finanšu ministrija, zog, Valsts ieņēmumu dienests veic nepietiekoši šeit darbu, nevēršas pret šiem zadzējiem ar prasībām, ko viņam likums uzdod, bet jūs uzskatiet, ka šajā ziņā indivīdam ir jāgriežas pašvaldībā pēc pabalsta, jāpazemojas, neskatoties uz to, ka viņš ir maksājis godīgi nodokli, viņš vispār nevar to nedarīt. Un tagad nu no pārējo nodokļu maksātāju naudas ir jādod šie pabalsti. Tā es pareizi saprotu?

G.Kusiņš

Es gribu nošķirt šeit divas dažādas lietas. Pirmkārt, Satversmes 109. pants, manuprāt, presumē to, kā būs šis sociālais nodrošinājums. Tas tika reglamentēts citos likumos. Un Satversmes 109.pants viens pats par sevi nevar darboties, viņš nereglamentē visu tik sīki, kā ir nepieciešams. Ja ir Satversmes 109.pantam tiek presumēts, ka ir atbilstošs likums, jautājums ir to, vai šis likums ir pretrunā ar šo Satversmes 109.pantu. Manuprāt, šis likums nav pretrunā ar šo 109.pantu. Tāpat kā nav pretrunā pati tā pieeja. Protams, ka tas ir tikai viens no iespējamajiem rīcības veidiem, ka viņš var vērsties pašvaldībā un saņemt šo sociālo pabalstu. Satversme garantē, ka ikvienam ir tiesības aizsargāt savas likumīgās intereses tiesā un ikvienam ir tiesības vērsties pret darba devēju un sūdzēt viņu tiesā un censties, lai šīs izmaksas tas, kas tam cilvēkam tagad kaut kādu zaudējumu ir nodarīts, lai tas viņam tiktu atlīdzināts. Tas neizslēdz viens otru. Bet es tikai gribu pateikt to, ka gadījumā, ja rodas kaut kāda īslaicīga problēma, ka darba devējs faktiski nav veicis šīs iemaksas, tad persona vispār nevar palikt bez nepieciešamajiem līdzekļiem, tādā gadījumā šī īslaicīgā lieta ir tas, ka viņš vērsties pašvaldībā, viņš var saņemt šo sociālo palīdzību, bet tas neatņem viņa tiesības saņemt visu to nepieciešamo, ko darba devējam vajadzēja viņam samaksāt. To viņš var saņemt iesniedzot prasību tiesā.

I.Čepāne

Cik prasības Valsts ieņēmumu dienests ir griežies tiesā....? Jums ir zināms....?

G.Kusiņš

Manā rīcībā nav tādu datu.

A.Endziņš

Skultānes kundzei jautājums. Lūdzu!

I.Skultāne

Man vairāki jautājumi būtu. Pirmais ir tāds. Jūs runājat par to, ka mūsu valstī ir izveidota sociālās drošības sistēma. Jūs piekritīsiet arī, ka ir izveidota sociālās apdrošināšanas sistēma?

G.Kusiņš

Jā.

I.Skultāne

Kādā formā viņa Latvijā ir izveidota?

G.Kusiņš

Sociālās apdrošināšanas sistēmas izveidošanu reglamentē likums par valsts sociālo apdrošināšanu. Tas paredz, ka darba devējs maksā gan to daļu, kas viņam būtu jāmaksā, gan to...

I.Skultāne

Es atvainojos. Mans jautājums bija — kādā formā... tāpat, vai tā ir valsts sociālā apdrošināšana, vai tā ir cita tipa...?

G.Kusiņš

Tā ir valsts sociālā apdrošināšana.

I.Skultāne

Valsts tāpat. Tas nozīmē, ka valsts organizē šo sociālās apdrošināšanas sistēmu, nosaka pamatprincipus, nosaka apdrošināmo personu loku un tā tālāk.

G.Kusiņš

Tieši tā.

I.Skultāne

Nākošais jautājums. Likuma par valsts sociālo apdrošināšanu 5.pantā un arī citos pantos faktiski mēs sastopamies ar diviem terminiem. Jūs varbūt man izskaidrosiet, kā ir saprotami šie divi termini. Viens — kas ir sociāli "apdrošināmās" personas? Un otrs — kas ir sociāli "apdrošinātās" personas?

G.Kusiņš

Nu vienas ir tās, par kurām teorētiski būtu bijis jāveic šīs iemaksas un otras — ir tās, par kurām faktiski ir veiktas šīs iemaksas.

I.Skultāne

Tā tad "apdrošināmās" ir tās, kuras ir obligāti pakļautas sociālajai apdrošināšanai. Kurām, tā tad, teiksim, ir obligāti viņas iesaista valsts sociālās apdrošināšanas sistēmā un, teiksim, viņām ir arī kādi pienākumi pret šo sistēmu.

G.Kusiņš

Jāsaka tā, ka šajā likumā ir pateikts, kuras personas tad būtu sociāli... kurām būtu jāiesaistās šajā lietā un tas ir norādīts... arī teiksim pašnodarbinātie... viņiem būtu jāiet un jāiesaistās šajā lietā...

I.Skultāne

Un attiecībā uz darba ņēmējiem? Vai viņi var izvēlēties? Vai viņi var iet šajā sistēmā vai arī viņi jau obligāti ir ierauti?

G.Kusiņš

Darba ņēmēji nevar izvēlēties šo lietu, jo par darba ņēmējiem šīs faktiskās iemaksas veic darba devējs. Un man jums jāpiekrīt, un, teiksim, jāprognozē nākošais jautājums, ka darba devējs faktiski ir tas, kas samaksā gan savu daļu, gan samaksā arī to darbinieka daļu. Un darba ņēmējs pat netiešā veidā šo naudu nemaz neredz, kas viņam it kā tiek atvilks un pa tiešo pārskaitīts.

I.Skultāne

Un tad ar kuru brīdi darba ņēmējs kļūst par sociāli apdrošināmo personu? Ar to brīdi, kad viņš iegūst šo darba ņēmēja statusu?

G.Kusiņš

Tas ir 5.panta 4.daļā, ka persona ir sociāli apdrošināta...

I.Skultāne

4.daļa nav spēkā mums vēl.

G.Kusiņš

Nē, bet 5.panta 4.daļā ir šis formulējums.

I.Skultāne

Tā vēl mums nav spēkā patreiz ar pārejas noteikumu 1.punktu. Bet kopumā šobrīd tad ar kuru brīdi darba ņēmējs kļūst par sociāli apdrošināmo personu un ar kuru brīdi darba devējam ir jāietur no viņa algas viņa daļa sociālās iemaksas?

G.Kusiņš

Te ir tas... Es piekrītu, ka 5.panta 4.daļa nav spēkā, bet es gribēju izmantot 5.panta 4.daļas formulējumu. Bet nu es varu izmantot arī pārejas noteikumu formulējumu, ka līdz 2004.gada 1.janvārim sociāli apdrošinātais ir persona, par kuru faktiski ir veiktas obligātās iemaksas... par kuru faktiski ir veiktas obligātās iemaksas...

I.Skultāne

Jā, tās ir sociāli apdrošinātās... Bet sociāli apdrošināmā persona?

G.Kusiņš

Nu tā, par kuru faktiski būtu jāveic šīs iemaksas.

I.Skultāne

Nu bet tā tad reāli šodien, ja darba ņēmējs noslēdz darba... teiksim, viens no darba ņēmēju veidiem ir darbinieks, kas strādā uz darba līguma pamata. Šodien noslēdz darba līgumu. Vai viņš ar šodien jau kļūst par sociāli apdrošināmo personu un vai jau tā tad par šo pirmo mēnesi aprēķinot darba samaksu darba devējs jau no viņa darba algas ietur 9% — tā tad kas darbiniekam ir jāmaksā kā sociāli apdrošināmai personai?

G.Kusiņš

Tā tam vajadzētu būt.

I.Skultāne

Tā tam vajadzētu būt un tā tas arī notiek.

G.Kusiņš

Likums paredz, ka tā būtu darba devējam jārīkojas.

I.Skultāne

Tātad faktiski šis darba devēja pienākums pret sociālās apdrošināšanas... darba ņēmēja pienākums maksāt savus 9 procentus sociālajai apdrošināšanai faktiski jau tiek veikts ar brīdi, kad šī persona kļūst par darba ņēmēju nevis kad viņa kļūst par sociāli apdrošināto personu... nevis ar to brīdi tātad, kad darba devējs reāli izdara šīs iemaksas.

G.Kusiņš

Redziet, viņam, darba devējam būtu šīs iemaksas jāizdara un tas fakts, ka darba devējs šīs iemaksas neizdara nevar patiešām šo personu nostādīt kaut kādā citādā stāvoklī. Bet es vēlreiz gribu pateikt, ka sociālā apdrošināšana un sociālā palīdzība ir divi sociālās drošības sistēmas elementi.

I.Skultāne

Jā, mēs runājam tagad par sociālo apdrošināšanu. Un vēl viens man jautājums būtu. Vai jūs nesaskatāt, ka Pārejas noteikumu 1.punkts faktiski legalizē tiesību pārkāpumu, ka paredz jau, ka var darba ņēmējs... ka viņš tātad darīs to, ka neveiks šīs iemaksas.

G.Kusiņš

Nu tas ir labs jautājums. Likums, manuprāt, būtu pārāk tāds balstīts uz tādiem idilliskiem priekšstatiem par sabiedrību, ja viņš pateiktu, ka viss notiek tādā ideālā veidā un pateiktu, ka ja darba devējs nesamaksās, ka tā nemaz nevar notikt. Manuprāt tā būtu tāda kļūdaina rīcība un tādā gadījumā valsts balstītos uz kaut kādu tādu nereālu situāciju. Valsts, ja viņa vēlas pieņemt likumdošanu un apzināt visas likumu sekas, viņai ir jāparedz arī šāds gadījums. Un līdz ar to, manuprāt, šis pārejas noteikumu 1.punkts nav uzskatāms par šo konstitucionālo tiesību ierobežojumu, bet gan par nosacījumu, ka gadījumā, ja šis darba devējs tik tiešām ir rīkojies nelikumīgi un es domāju, ka jāatzīst, ka tādā gadījumā darba devējs ir rīkojies pretrunā ar likumu, tad gan Valsts ieņēmumu dienests var vērsties pret viņu, gan ar darba ņēmējs var sūdzēt viņu tiesā, ka tādējādi darba ņēmējam ir nodarīti zaudējumi. Šinī gadījumā šis pārejas noteikumu punkts manuprāt nelegalizē nelikumību, bet gan pasaka, kāda tad ir rīcība gadījumā, ja šādas lietas notiek. Tās ir divas dažādas lietas.

A.Endziņš

Man būtu jautājums kompleksā ar Skultānes kundzes jautājumu. Ir darba ņēmējs. Likums nosaka, ka no viņa darba algas darba ņēmējs... viņam atskaita viņam neprasot, gribi vai negribi. Un ja tajā pašā laikā šis darba devējs, nerunāsim par savu daļu, ko viņam likums uzliek par pienākumu, bet viņš no darbinieka atskaita, bet attiecīgi budžetā tas netiek ieskaitīts. Kā jūs šādu rīcību vērtētu? Vai kā administratīvi sodāmu? Vai kā krimināli sodāmu? Vai kā pienākumu šim te darba ņēmējam griezties tiesā un prasīt tagad šo summu piedzīt?

G.Kusiņš

Nu, es negribu šeit lietot kaut kādus salīdzinājumus no krimināltiesībām, bet manuprāt te darba devējs būs vienkārši nozadzis naudu darba ņēmējam. Jo viņš to naudu būs tam darba ņēmējam it kā atskaitījis, bet nebūs pat to darba ņēmēja daļu pārskaitījis un vēl ne savu pārskaitījis... Manuprāt, viņš vienkārši būs piesavinājies darba ņēmēja naudu. Bet tādā gadījumā tas jau ir atrisināms ar citiem likumiem. Gan darba ņēmējam ir tiesības vērsties pret šādu darba devēju negodību, gan arī Valsts ieņēmumu dienestam.

A.Endziņš

Apsīša kungs, lūdzu.

R.Apsītis

Jā, man arī ir viens jautājums. Kā zināms, pārejas noteikumu 1.punktā spēkā esošajā redakcijā ir noteikts, ka likuma, proti, Valsts sociālās apdrošināšanas likuma 5.panta 4.daļa stājas spēkā 2004.gada 1.janvārī, salīdzinot ar sākotnējo redakciju šis termiņš ir atvirzīts par diviem gadiem. Tas netieši liek domāt, ka šī norma — 5.panta 4.daļa ir programmātiska. Pagaidiet, tagad tā nav spēkā, tā stāsies spēkā ar 2004.gada 1.janvāri. Ja tā ir programmātiska, līdz ar to tā ir zināmā mērā pašlaik deklaratīva un tas liek domāt arī par to, ka Satversmes 109.pants arī vēl pašlaik reāli nedarbojas pilnā apjomā, bet šai pantā ietvertajai normai arī ir programmātisks, ir deklaratīvs raksturs. Un vai tas nenonāk savukārt pretrunā ar tādu mūsu Latvijas juristu, autoritatīvu juristu, piemēram šeit minēja akadēmiķi Kalvi Torgānu, viņa viedokli, vai tas nenonāk pretrunā ar šo viedokli, ka nē, šī norma — Satversmes 109.pants — ir spēkā esoša reāla tiesību norma, uz kuru mēs varam balstīties, arī mūsu tiesas var balstīties pašlaik.

G.Kusiņš

Redziet, sociālās tiesības un ekonomiskās tiesības atšķirībā no cilvēka dabiskajām tiesībām, teiksim, tiesības uz dzīvību, brīvību un personas neaizskaramību vienmēr ir saistītas ar kaut kādu finanšu resursu nepieciešamību no valsts. Un tieši tādēļ jau es norādīju, ka manuprāt, Satversmes 109.pantā paredzētais šis sociālā nodrošinājuma apjoms un Starptautiskā pakta 9.pantā paredzētais sociālā nodrošinājuma apjoms ir skatāms cauri caur Starptautiskā pakta 2.panta nosacījumu — cik tad

valstij ir līdzekļu, lai šo lietu nodrošinātu. Cik valstij ir līdzekļu...Paktā nevar 9.pantu interpretēt atrauti no 2.panta.

Vēl es gribu pateikt, ka patiešām ir taisnība apgalvojumam, ka sākumā bija ierakstīts 2002.gads un tad vēlāk tas ir pagarināts uz 2004.gadu. Bet es gribu vērst arī tiesas uzmanību uz to un arī lietas materiālos ir, manuprāt tas ir lietā arī norādīts, ka ir iesniegts arī likumprojekts, kas šo termiņu saīsina. Pateikts, ka tas būs spēkā no 2001.gada 30.jūnija. Par to tad ir bijuši Finanšu ministrijas un Labklājības ministrijas atšķirīgi viedokļi. Jautājums šinī gadījumā varbūt ir nedaudz ne tik par deklaratīvu, bet par iespējām sniegt garantijas. Es vēlreiz gribu pateikt. Gadījumā, ja Saeimas deputāti, teiksim, atsauktu šo tiesību un pateiktu, ka jau ar rītdienu ir jāizmaksā pilnīgi visiem neatkarīgi no tā, vai tā nauda tur ir iemaksāta vai nav iemaksāta, tad manuprāt rastos deficīts, rastos iztrūkums un šis iztrūkums ar katru gadu būtu lielāks. Un ja Saeimas deputāti, pieņemot šādu atceļošo pārejas noteikumu 1.punktu nebūtu pateikuši, no kā tad ņemt šos iztrūkstošos līdzekļus, tad pēc kāda laika vienkārši būtu milzīgs iztrūkums šajā sociālās apdrošināšanas budžetā un vispār nevarētu šo lietu veikt.

Līdz ar to es gribu pateikt, ka jurisprudences... tāda kaila jurisprudences un finanšu līdzekļu lieta ir ļoti būtiska pie šādām sociāli ekonomiskām tiesībām.

A.Endziņš

Man ir jautājums šajā te pašā kontekstā. Par finansējumu, par nepieciešamajiem resursiem un tā tālāk.

Es skatos valsts budžetu šim gadam. Finanšu ministrijas budžetam paredzēti 94 402 664 lati. Ja paskatāmies atsevišķas pozīcijas: valsts ieņēmumi un muitas politikas nodrošināšana — 40 640 710 lati, tajā skaitā 14 704 499 lati atalgojumiem. Ir vēl viena pozīcija: valsts nodokļu administrēšana un muitas politikas nodrošināšana — 22 000 889 lati, tajā skaitā atalgojums 13 000 939. Ir vēl viens — Valsts ieņēmumu dienesta modernizācijas projekts — 3 501 605 lati, tajā skaitā atalgojums 511 880 latu. Vēl viena pozīcija — uzraudzība un kontrole — 2 431 680 latu, tajā skaitā 330 835 latu atalgojumam. Jūs teicāt, ka apmēram šis parāds ir 30 miljonu latu... sociālā nodokļa parāds. Protams, tas ir krājies ilgākā laika posmā. Tajā pašā laikā, cik reālas ir bijušas šīs te prasības no Valsts ieņēmumu dienesta puses, kas tiek uzturēts no valsts nodokļu maksātāja naudas, tātad kas saņem pieklājīgu atalgojumu, cik reāli ir šis darbs veikts, lai reāli iekasētu.

G.Kusiņš

Manuprāt, šeit arī slēpjas galvenā lietas būtība šajā uzdotajā jautājumā. Ja jūs paskatīsieties starpministriju sanāksmes protokolu, tad pie Finanšu ministrijas pamatojuma šeit ir norādīts, ka aktivizējot darbu nodokļu parādu piedziņā, tas ir Finanšu ministrijas viedoklis, arī sociālo maksājumu parādu piedziņā rastos situācija, ka visiem parādniekiem vai lielākajai daļai parādnieku tiktu pasludināta maksātnespēja ar tai sekojošu bankrotu. Tas nozīmē, ka Finanšu ministrija uzskata, speciālisti uzskata, ka gadījumā, ja viņi aktivizēs šo lietu pret esošajiem sociālā nodokļa nemaksātājiem, tā rezultātā iestāsies situācija, kad būs bankrots un būs šādu cilvēku nevis mazāk un viņiem būs lielākas sociālās garantijas... nevis lielākas, bet šo cilvēku būs arvien vairāk un arvien vairāk būs tādu, kas nebūs pienācīgi sociāli nodrošināti.

Es nesaku, ka šis ir tāds viegli saprotams ekonomiskas dabas jautājums, bet gala rezultātā var jau būt, ka tas situācijas atrisinājums patiešām ir tāds... var jau būt, ka Valsts ieņēmumu dienests var atteikties no kaut kādas modernizācijas vai vēl no kaut kā. Nu presumējam, ka tie ir maksimāli pieejamie resursi... Bet nu es nedomāju, ka Valsts ieņēmumu dienests var atteikties, teiksim, no nodokļu parādu piedziņas vai no vēl kaut kādas budžeta pozīcijas tādas, kas ir norādīta likumā par valsts budžetu. Bet anotācijā, kas ir iesniegta šim beidzamajam grozījumam, kas atkal atgrieztu šo lietu uz 2001.gadu, anotācijā, ko ir parakstījis labklājības ministrs Požarnova kungs, šeit ir skaidri norādīts, ka likumprojekta pieņemšanas rezultātā, tātad gadījumā, ja tas notiktu no 2001.gada 1.jūlija, tad varētu palielināties izdevumi par 2,8 miljoniem latu. Tātad gadījumā, ja... nu es pieļauju, ka tas nu ir pusgadu, tas ir 2,8 miljoni lati, ja tas ir uz visu gadu, tad tas ir 5,6 miljoni latu. Vai šāda nauda reāli ir valsts budžeta rīcībā, lai šo naudu izmaksātu? Es pieļauju, ka budžets ir plānots ar to, ka ir jāsedz arī administratīvās izmaksas. Es pieļauju, ka šīs administratīvās izmaksas varbūt ir lielas, varbūt šīs darba algas ir lielas, bet manuprāt šis nav strīds par pārejas noteikumu 1.punktu. Šis ir strīds par to, vai šī, teiksim, nauda ir racionāli izlietota iekšēji Finanšu ministrijas ietvaros. Bet Pārejas noteikumu 1.punkts jau ir virzīts uz to, lai maksimāli esošo līdzekļu ietvaros. Lai nebūtu tā, ka budžetā ir caurums un viņš palielinās un palielinās un vienīgā iespēja pēc tam, kā būt šo caurumu segt gadījumā, ja mēs sakām, ka visiem ir jāizmaksā, vienīgā iespēja tad būs palielināt pilnīgi visiem šo sociālos nodokļus, varbūt arī tiem, kas godprātīgi ir maksājuši. Jo valsts budžetā nekas nav par velti. Valsts budžeta nauda veidojas no mūsu iemaksām.

A.Endziņš

Ušackas kundze. Lūdzu!

A.Ušacka

Es gribu atgriezties pie Satversmes 109.panta un pie 116.panta. Satversmes 116.pantā ir noteikti gadījumi, kad var ierobežot cilvēktiesības un nav nosaukti šie.... 109.pants — kāpēc likumdevējs, teiksim, nav nosaucis šo pantu, kur ir šie kritēriji, kad var būt ierobežotas šīs tiesības. Un tālāk arī Starptautiskajā paktā 4.pantā ir dotas šīs vadlīnijas, kas varbūt ierobežo šīs tiesības un tātad tas var būt noteikts tikai likumā un likums patiešām ir un tik tālu, cik tālu tas atbilst minēto tiesību raksturam un vienīgi, lai sekmīgi vispārējo labklājību demokrātiskajā sabiedrībā. Vai arī no šī viedokļa šis ierobežojums ir pamatots?

G.Kusiņš

Jā, es jau pieminēju, ka Satversmes 109.pantā tik tiešām nav nekādas norādes uz to, ka likums varētu kaut ko sašaurināt. Un es nedomāju, ka likums par sociālo drošību sašaurina šo lietu. Manuprāt, 109.pantā tiek presumēts, ka ir likums, jo nevar... sociālās nodrošināšanas sistēma Latvijā nevar balstīties uz divarpus rindiņu garu ierakstu Satversmes 109.pantā. Tā ir liela, apjomīga sistēma, kam ir nepieciešama administratīva struktūra, budžeta līdzekļu iekasēšana, administrēšana, pieteikuma iesniegšana. Tam ir jābūt precīzi reglamentētam. Manuprāt tas nerunā pretī tam, ka likums tiek presumēts 109.pantā. 116.pantā patiešām nav norādes uz šo 109.pantu un tas tā arī var nebūt, jo ja likums tiek presumēts un netiek paredzēti kaut kādi ierobežojumi, tad mums jāskatās, vai šie ierobežojumi neizriet no kaut kā cita, no citiem tiesību principiem, vai no jūsu norādītā Starptautiskā pakta šī 4.panta. Mūsaprāt, ja tā cenšas aizstāvēt Saeimas viedokli šinī jautājumā un

cenšas aizstāvēt šo balsojumu par Pārejas noteikumu 1.punktu, kāda ir alternatīva? Alternatīva tātad ir nemaksāt nevienam, ja nav naudas? Nemaksāt par arī tiem, kas ir pakļauti darba negadījumu apdrošināšanai? Ja nauda ir un varētu izmaksāt saistībā ar darba negadījumu apdrošināšanu, tad šī nauda tiek izmaksāta. Šis fonds neuzkrāj naudu tādā apmērā, ka viņa, tā tēlaini sakot, nesēž kā suns uz siena kaudzes. Viņa to naudu, ko viņa iekasē, to naudu viņa arī cenšas izmaksāt.

A.Ušacka

Es vēl gribētu pievērst jūsu uzmanību 4.pantam paktā... pēdējie vārdi ir: "vienīgi, lai sekmētu vispārējo labklājību demokrātiskajā sabiedrībā". Vai patiešām šis ierobežojums ir saistīts...

G.Kusiņš

Godātā tiesa! Es gribētu norādīt, ka šeit ir jāņem vērā, viens apstāklis varbūt nav izskanējis. Sociālā drošības sistēma Latvijā ir veidota ļoti ātri un varbūt tādā īsā laika posmā ir kaut kas izdarīts. Manuprāt, ir acīm redzams, ka valsts ir centusies darīt pēc valsts labākajām iespējām, lai šī sistēma tiktu izdarīta. Valsts ir centusies, lai šī sistēma tiktu izdarīta. Un šī sistēmas mērķis tad ir patiešām, lai nodrošinātu šo vispārējo labklājību demokrātiskā sabiedrībā. Šis mērķis ir. Es saprotu, ka varbūt nav tik daudz līdzekļu, jo patiešām sociāli ekonomisko tiesību konstitucionālā aizsardzība vienmēr ir saistīta ar to. Kāda tad ir alternatīva? Alternatīva ir izmaksāt visu valsts budžeta naudu, neveidot pilnīgi nekādu attīstību, radīt milzīgu parādu valsts sociālajā budžetā un tā rezultātā nu acīmredzot pēc simts gadiem, ja turpina konsekventi šo it kā teorētiski pat varbūt pat tādu idillistisko shēmu, ka visiem ir jābūt neatkarīgi no tā, vai viņiem tiek veikts vai netiek veikts, bet ja valstij naudas nav un valstij nauda beidzās, nu tas ir jāaizņemas ārzemēs. Nu ja jāturpina šī shēma līdz bezgalībai... Paldies.

A.Endziņš

Šinī kontekstā man ir tomēr vēl viens jautājums. Darba devējs ir ne tikai privātais uzņēmējs, bet arī valsts institūcijas, kuras tiek subsidētas no valsts budžeta. Kā var rasties situācija, kad arī valsts budžetā subsidētās institūcijas arī nereti nemaksā šo sociālo nodokli?

G.Kusiņš

Jā, es esmu dzirdējis, laikam presē ir bijuši vairāki izskanējumi attiecībā laikam uz Iekšlietu ministriju un vēl kaut kādiem...

A.Endziņš

Iekšlietu ministrija, Opera un vēl citas institūcijas ir bijušas.

G.Kusiņš

Manuprāt valsts... Nu nekad nevar iedomāties, ka sistēma darbosies pilnīgi, pilnīgi precīzi. Valstij ir jācenšas, lai tas tā būtu, bet nekad nevar izslēgt, ka kādas personas vainas dēļ šis sociālais nodoklis netiek pārskaitīts. Līdz ar to, manuprāt... Es saprotu, ka tā nav šīs ministrijas darbinieka, par kuru būtu jāpārskaita sociālais nodoklis, vaina, bet tā būtu tā ministrija darbinieka, kas nepilnīgi jeb negodprātīgi pilda savus darba pienākumus. Un jebkurā gadījumā tad šeit šī lieta ir risināma caur... ka var pārsūdzēt šo lietu. Bez tam valsts vēl ir organizējusi šo sistēmu tā, ka visas šīs no valsts budžeta subsidētās vai no valsts budžeta finansētās iestādes ir pakļautas Valsts kontrolei, nu izņemot Saeimu. Nu es gan neesmu dzirdējis, ka Saeimā būtu problēmas ar sociālā nodokļa nomaksu, bet Saeimā savukārt šo lietu revidē Revīzijas komisija. Bet arī Valsts kontrole var pārbaudīt un pateikt, vai ir pareizi tas izdarīts vai tas nav pareizi un Valsts kontrole to dara regulāri. Un, cik es saprotu, reizi gadā cenšas pārbaudīt šīs iestādes.

A.Endziņš

Bet vai Valsts ieņēmumu dienestam, kurš ir speciāli radīts šim nolūkam, un kuram ir obligāti katras institūcijas vadītājam reizi mēnesī ir jāpārskaita šī nauda gan kā darba devējam, gan arī iekasētā nauda no darba ņēmēja. Tas viss nonāk Valsts ieņēmumu dienestā. Kāds tad ir šīs kontroles mehānisms un kur te var meklēt šo te vainīgo šinī gadījumā, ja ir katrs... katra būtībā institūcija, vai tā ir valsts budžeta, pašvaldības budžeta vai akciju sabiedrība, viņai ir savs nodokļu maksātāja reģistra numurs. Un ir darbinieki, kas par to saņem algu un vai tad var rasties tāda situācija objektīvi, ka kaut kur pēc gada vai pēc diviem gadiem tiek nokonstatēts tikai , ka ir milzīgs sociālā nodokļa parāds.

G.Kusiņš

Teorētiski šādai situācijai nevajadzētu būt. Un es vēlreiz gribu teikt: likums nav būvēts uz pilnīgi ideālu variantu. Taču likums tajā pašā laikā ir paredzējis, kā rīkoties, ja šī sistēma nenostrādā tā, kā sākotnēji ir iecerēts. Bet kā tad rīkoties, ja par cilvēku faktiski nav veiktas šīs iemaksas? Un manuprāt likums būtu nepilnīgs, nepilnvērtīgs vai kā savādāk gadījumā, ja likumā nebūtu pateikts, kā šinī gadījumā rīkoties. Un šinī gadījumā tad ir lietas materiālos redzams arī Labklājības ministrijas esošās diskusijas, ka tādā gadījumā tiek domāts vai nu kaut ko pārdalīt kaut kā iekšēji proporcionāli, vai tas administrēšanas izdevums nebūs pārāk liels vai kā savādāk. Te vēlreiz es gribu pateikt: sociālo tiesību realizācija ir saistīta ar valsts finansu iespējām. Valsts nevar uzņemties lielākas saistības, nekā valstij reāli ir naudas. Varbūt, ka tā ir tik tiešām Latvijas valsts problēma, ka nevar nodrošināt tādu sociālo nodrošinājuma līmeni, kā, teiksim, tas ir kaut kādās Rietumeiropas valstīs, bet es vēlreiz uzsveru, ka starptautiskajā paktā 2.pantā ir norādīta šī iespēja.

A.Endziņš

Skultānes kundze, lūdzu.

I.Skultāne

Man būtu tāds jautājums. Jūs tikko teicāt, pieminot pakta 2.pantu saistībā ar šo... Vai jūs esat iepazinies arī ar šobrīd starptautiski atzītiem principiem un komentāriem par pakta īstenošanu... tā saucamajiem Limburgas principiem.

G.Kusiņš

Nē, es ar šiem neesmu, bet es esmu vairāk, teiksim, kas attiecas uz konstitucionālo tiesību grāmatām par sociālajām tiesībām izskatījis un visos šajos... visās šajās zinātniskajās grāmatās tas ir sasaistīts ar valsts finansiālajām iespējām. Un objektīvi atzīstot, ka nevar būt kaut kādu finansiālu kritēriju. Nevar būt pateikts, ka ir nepieciešams izmaksāt kaut kādu tik un tas ir pilnīgi vienāds pilnīgi visām valstīm, kas ir ratificējušas šo konvenciju. Un teiksim, ja mani atmiņa neviļ, tad man liekas, ka Amerika nemaz nav apstiprinājusi šo Starptautisko pakta par politiskajām... sociālajām un kultūras tiesībām.

I.Skultāne

Nē, es jautāju tāpēc, ka tomēr ir šodien drusciņ mainījusies šī pieeja pakta īstenošanai un it īpaši pēc atzītiem un izstrādātiem Limburgas principiem, kas paredz, ka tādā valstij ir jāizmanto visi nepieciešamie līdzekļi, kas nav tikai likumdošanas pasākumi, bet arī daudzi citi: administratīvi, tiesu un sociāli un izglītības pasākumi. Tādā nu drusciņ arī varbūt ir savādāk....

G.Kusiņš

Jā, bet es domāju, ka valsts izmanto... un, teiksim, būtu nepareizi apgalvot, ka Valsts ieņēmumu dienestam nav tiesības vērsties tiesā pret šiem nodokļu nemaksātājiem. Un nav pareizi arī apgalvot, ka, teiksim, likums par sociālo drošību neparedz, ka var veikt kaut kādu apmācību, izmaksāt kaut kādus pabalstus, pārkvalificēt cilvēkus. Tas viss ir. Bet tas viss jautājums balstās uz to, cik valstij ir maksimāli pieejamo resursu, finansiālo resursu, lai šo lietu izveidotu.

A.Endziņš

Man ir jautājums precizējošs tādā gadījumā. Lūk, šis pārejas noteikums, kurš stāsies spēkā nosakot, ka 5.panta attiecīgā daļa stāsies spēkā ar 2004.gada 1.janvāri. Vai šāda pārejas noteikumu esamība pati par sevi jūsuprāt neorientē darba devēju uz to, ka viņš var arī to nedarīt, jo šāda norma nav vēl spēkā. Līdz ar to es varu rīkoties, kā man ienāk prātā.

G.Kusiņš

Es domāju, ka, protams, katrai tiesību normai var būt dažādi efekti. Es gan nedomāju, ka situācija, ka par darba... teiksim, līdz tam var rīkoties kā grib. Manuprāt, situācija nemainītos arī pēc tā

nosacījuma iestāšanās, pēc 2004.gada. Jo darba devēja filozofijā tik un tā nekas nemainīsies. Ja viņš nav maksājis un ir apzināti pakļāvis cilvēku neizdevīgai situācijai, manuprāt viņš nemaksās arī tad, ja viņš zinās, ka cilvēks tik un tā no valsts to saņems. Tā kā es neredzu, ka šis pārejas noteikums kaut ko mainītu šajā jomā. Bet es vēlreiz gribu teikt, manuprāt, šo pārejas noteikumu 1.punkta mērķis nav pasliktināt šo situāciju, bet apzināties valsts esošās finansiālās iespējas. Un tas ir tikai noteikts, ka tik daudz naudas ir valsts rīcībā šo pasākumu veikšanai un valstij pēc labākās apziņas un ņemot vērā, kam tas ir vairāk nepieciešams, šie līdzekļi ir jāpiešķir un pakāpeniski jāpaaugstina. Un manuprāt ir pilnīgi skaidrs, ka valdība, iesniedzot šo likumprojektu, kas ir iesniegts pagājušā gada decembrī un kas paredz samazināt šo termiņu līdz šī gada vidum, tad ir parādījusi to, ka valsts ir gatava spert milzīgu soli pretī un pakāpeniski arvien vairāk uzlabos šo standartu.

A.Endziņš

Vai vēl ir jautājumi?

I.Čepāne

Jūs varbūt īsi atbildēt... Vai nodokļu administrēšana ir valsts funkcija vai nav?

G.Kusiņš

Neapšaubāmi, ir.

I.Čepāne

Paldies.

A.Endziņš

Vēl tiesnešiem ir jautājumi? Nav. Pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem ir jautājumi?

V.Reinholds

Sakiet lūdzu, pirmkārt... vai mēs varētu vienoties par jēdziena jeb termina, kā saka, traktējumu jeb tulkojumu... pievienoties tam vispārpieņemtajam tulkojumam, kas dots Latvijas skaidrojošajā vārdnīcā, no kurienes izriet, ka nodrošinājums ir kā otrā nozīmē rakstīts tā: materiālie līdzekļi, nauda, kas nodrošina eksistences iespējas. Un pēc tam pie jēdziena "nodrošināt" — ir tāda trešā nozīme: apgādāt ar līdzekļiem pietiekamā daudzumā. Tātad šeit iet runa... tātad nodrošināt eksistences iespējas un pietiekamā daudzumā. Vai šis, teiksim, kritērijs būtu ietilpināms šajā jēdzienā "nodrošinājums"? Un arī sociālais nodrošinājums. Jeb varētu kaut kā citādi interpretēt.

G.Kusiņš

Jā, es varētu piekrist daļēji. Jo jūs esat norādījis tikai vienu gramatisko interpretācijas metodi un izmantot gramatisko nevar. Tas nonāk pretrunā, teiksim, ar sistēmisko, jo 9.pantu nevar atraut no 2. panta.

V.Reinholds

Tātad... nu es saprotu... lai nekavētu uzmanību... Tātad sistēmiskais...

A.Endziņš

Lūdzu ne diskusijas, bet jautājumus un atbildes.

V.Reinholds

Labi. Paldies. Tad tālāk. Šeit Baldzēna kungs savā uzstāšanās minēja trīs principus, kuriem neatbilst it kā šī apstrīdētā norma. Pirmais ir sociālais taisnīgums. Jūs arī esiet viens no šīs mācību grāmatas autoriem, jūs gan to nodaļu neesiet rakstījis, to ir laikam Rodina kungs rakstījis par šī tiesībām par demokrātiskas valsts pamatprincipiem un tur ir minēts, ka trīs principi ir neatņemami: sociālais taisnīgums, personas brīvība un vienlīdzība. Tagad, teiksim, tas moments, ka persona pati nav nekādā veidā ietekmējusi savu sociāli apdrošinātas personas zaudējumu, vai tas ir pretrunā ar sociālā taisnīguma principu jeb jūsuprāt tas nav pretrunā.

G.Kusiņš

Es pateikšu, kas būtu pretrunā manā izpratnē. Manā izpratnē pretrunā būtu tad, ja personai būtu tiesības uz sociālo apdrošināšanu un gadījumā, ja darba devējs par viņu nebūtu veicis un tad viņai nebūtu tiesības prasīt sociālo palīdzību. Tas, manuprāt, būtu netaisnīgi.

Netaisnīgi būtu arī tad, ja par viņu būtu jāveic sociālās apdrošināšanas maksājumi, un gadījumā, ja darba devējs par viņu to nebūtu izdarījis, tad šai personai šim darba ņēmējam nebūtu tiesības griezties tiesā un iesūdzēt darba devēju. Manuprāt, tas būtu klaji netaisnīgi. Manuprāt, šīs abas tiesības ir. Līdz ar to šīs tiesības, šī sistēma nodrošina esošo aizsardzību.

V.Reinholds

Labi, paldies. Tad es domāju, ka es arī... Tas pats varētu attiekties arī uz personas brīvības un vienlīdzības principu, tā es saprotu?

G.Kusiņš

Jā.

V.Reinholds

Tālāk. Te es gribētu jautāt. Jūs izteicāt tādu tēzi savā paskaidrojumā: tas, ka sociālās palīdzības, pašvaldības sociālās palīdzības pabalsts ir nepietiekams, ir Ministru kabineta noteikumu ziņā, bet nevis likumdevēja ziņā. Bet es gribētu pajautāt jums tādā aspektā, ka likums par sociālo palīdzību, konkrēti 4. pants nosaka tā, ka sociālās palīdzības uzdevums ir izvērtēt katras personas... un tā... un tā... ja nepieciešams uzlabot šīs personas ekonomisko un sociālo stāvokli un tad tālāk ir sekojošais: un garantēt tai ienākumus Ministru kabineta noteiktā minimuma līmenī. Vai šinī gadījumā likumdevējs nav, kā saka, pārāk... vai likumdevējs šinī gadījumā nosakot tādu pilnīgi voluntāru iespēju Ministru kabinetam noteikt šo minimumu, vai tādā ziņā mēs... jeb ir paties jūsu apgalvojums, ka vispār likumdevēja kompetencē neietilpst šo jautājumu risināšana. Ja šeit būtu norādīts, ka iztikas minimuma līmenī... tad Ministru kabineta brīvība būtu ierobežota. Tātad tomēr ir likumdevēja vai nav likumdevēja darīšana šādu noteikumu veidošanā...?

G.Kusiņš

Manuprāt šis ir ļoti labs jautājums, kas, atbildot uz šo jautājumu, palīdzēs atrisināt daudzas lietas. Manuprāt Ministru kabinetam arī saistošs ir Starptautiskais pakts. Un arī Ministru kabinets pieņemot noteikumus un nosakot kaut kādu šo minimumu ir sasaistīts ar Starptautiskā pakta saistībām. Ja likumdevējs to nav uzskatījis par nepieciešamu ierakstīt šeit 4.pantā konkrēti, teiksim, latu apmēru, bet ir devis deliģējumu Ministru kabineta noteiktajā minimuma līmenī, tad es neredzu, ka Saeima varētu, teiksim, izdarīt kaut ko vairāk nekā Ministru kabinets. Jo, gan Saeimai, gan Ministru kabinetam šis Starptautiskais pakts ir saistošs. Un gan Saeimai, gan Ministru kabinetam ir saistošs arī Satversmes 109.pants. Līdz ar to es neredzu, ka Saeima šeit būtu kaut kā atkāpusies no tā un aizdeliģējusi tādām tiesību subjektam, šinī gadījumā valdībai, prezumējot, ka valdība apzināti pārkāps Starptautisko paktu.... jeb kaut kā savādāk...

V.Reinholds

Jā, bet vai... Vēl viens tāds jautājums. Sakiet, jūs atsaucaaties uz to, ka ja likumdevējs vēlētos šo pārejas noteikumu normu izslēgt, tad tas būtu nelikumīgi, jo mēs zinām arī Satversmes tiesas nostāju, ka tomēr finansējums no budžeta jebkuram lēmumam un likumam ir jābūt pamatā. Sakiet, lūdzu, vai iesniedzot jau pēc šī pieteikuma iesniegšanas... iesniedzot likumdošanas iniciatīvas Saeimā, tos grozījumus projektā... grozījumus likumā par sociālo apdrošināšanu, vai tad ir izdarīti arī.. ir priekšlikums izdarīt grozījumus arī budžetā? Ar 30. jūniju, ja šo normu, nu, kā saka, atceļ...

G.Kusiņš

Šeit ir ļoti labs jautājums. Šeit likumdevējs un Satversmes 66.panta 2.daļa neprasa, lai jebkuram likumprojektam tā pirmajā lasījumā būtu jau paredzēti grozījumi budžetā.

V.Reinholds

Nu bet jūs taču....

G.Kusiņš

Likums prasa, ka 66.panta 2.daļa, ja Saeima pieņem lēmumu, kas saistīts ar budžetā neparedzētiem izdevumiem. Šāda likumprojekta pieņemšana pirmajā lasījumā nerada budžetā neparedzētus izdevumus. Viņš nerada neparedzētus izdevumus arī otrajā lasījumā. Viņš radīs neparedzētus izdevumus gadījumā, ja Saeima šo pieņems viens pret vienu pēdējā lasījumā. Šobrīd šis grozījums ir pieņemts pirmajā lasījumā. Šobrīd es neredzu, ka vēl ir... Es piekrītu jums, ka viņš var rasties, bet šobrīd manuprāt viņa vēl nav.

V.Reinholds

Bet vai no tā neizriet... vai neizriet no jūsu atbildes tas, ka ja grozījumus... ja, teiksim, valdošā koalīcija neuzskatīs par vajadzīgiem vai nepieciešamiem izdarīt grozījumus budžetā, tad nebūs iespējams arī šo te likumprojektu vispār pieņemt.

G.Kusiņš

Nu es nevaru to kā valdošā koalīcija atbildēt... Katrā ziņā es varu atbildēt par to... nu ja tāda iespēja ir Satversmes tiesā... nu es varu pateikt, ka Juridiskais birojs noteikti iesniegs priekšlikumus uz lasījumu, ka ir jāparedz finansu līdzekļi un manuprāt mūsu priekšlikums būs pamatots ar Satversmes 66.panta 2.daļu. Gadījumā, ja Saeima gatavojas pieņemt šādu grozījumu likumā "Par valsts sociālo apdrošināšanu", tad ir jāparedz, no kurienes tad nāks šie 5 miljoni gada laikā jeb 2,5 miljoni pusgada laikā.

V.Reinholds

Skaidrs. Paldies. Tā, jūs akcentējāt vienu no darba ņēmēju tiesībām vērsties tiesā. Jums apmēram ir informācija par to reālo situāciju tiesās, kādā laikā var panākt sprieduma izpildi? Un vēl otrs moments. Vai... starp citu, šis šobrīd ir strīdus objekts... vai likumdevējs ir paredzējis, ka šāda rakstura lietās prasītājs ir atbrīvots no valsts nodevas? Vai to varēs tiesas kvalificēt kā prasību, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām? Ir tādas garantijas... tāda doma? Likumdevējs to nodrošina darba ņēmējam?

G.Kusiņš

Es vēlreiz gribu paskaidrot šeit šo nelielo atšķirību. Manuprāt tas, ka šīs lietas tiesās tiek izskatītas ilgi, nav likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" Pārejas noteikumu likuma 1. punkta jautājums. Manuprāt tas nav 1. punkta jautājums. Es saprotu, ka viņu var, teiksim, tālāk šo lietu skatoties var redzēt, ka šī lieta rodas no darba tiesiskajām attiecībām, kas ir bijušas un darba devējs nav šo faktisko iemaksu veicis. Bet es vēlreiz gribu pateikt: tas, ka lietas tiek lēni izskatītas Latvijas tiesās, ir vispāratzīts un manuprāt tas attiecas uz pilnīgi, nu ja ne simtprocentīgi visām tiesību normām, tad uz ļoti lielu normu skaitu.

V.Reinholds

Un tad vēl viens jautājums, kas izriet no jūsu tēzes, ka, lūk, pieteikuma iesniedzēji un arī mēs abi šeit abi, kas uzturējām šo pieteikumu, ne ar pušplēstu vārdu neminējām tādu apstākli, ka ir pietiekoši resursi jeb pietiekošas iespējas finansēt... Respektīvi, ka Saeimai ir iespēja to izdarīt korekti... tos miljonus atrast. Nu un... nu vai jūsu rīcībā ir dati, kas liecina, ka budžeta ekonomija nav iespējama... nu uz citu, uz ministriju finansējumu... Es domāju par valsts budžetu, ne par sociālo.

G.Kusiņš

Bet tad man jāatbild, ka es neesmu kamielis. Redziet jūs neesat norādījuši, ka šie līdzekļi ir. Man nav jāpierāda, ka šo līdzekļu nav. Ja jūs iesniedzat pieteikumu, tad jums vajadzētu iesniegt un parādīt, ka šī ekonomija ir, ka, teiksim, ir brīvi 5 miljoni un tādēļ nemaz nav jāiesniedz budžeta grozījumi. Tādēļ mierīgi to normu var atcelt uzreiz. Jūs neesat norādījuši, ka tie brīvie līdzekļi ir.

V.Reinholds

Nu, labi. Tad mēs norādīsim savās... Labi. Tad vēl viens jautājums ir tāds, kas saistās ar šo finansējumu. Sakiet, vai Eiropā, ja mēs ņemam tā attīstītās valstis, jūs varat nosaukt, jūs noteikti ar to statistiku esat pazīstams, vai ir vēl kāda, un ja ir, tad cik, tādas valstis, kuras veic sociālo apdrošināšanu bezdarba, slimības un visos gadījumos bez dotācijām no valsts budžeta? Tāpat nodalīts tas un tik, cik tur iemaksas ienāk un viss un vairāk mums deficīts nedrīkst būt un no valsts budžeta mēs nedotējam. Tas ir Latvijas princips, ja? Nu varbūt tas neattiecas uz šo lietu, bet ...

G.Kusiņš

Es domāju, ka es varētu. Protams, ka valsts prakses ir dažādas. Un šī valsts prakse balstās uz to, cik daudz naudas valsts rīcībā ir. Un nu ja valsts brīvie resursi atļauj, tad valsts ir tiesīga atbilstoši savām prioritātēm piešķirt no brīvajiem līdzekļiem, teiksim, iemaksā šajā sociālā apdrošināšanas fondā un tad varbūt var, teiksim, divkāršot šos sociālos pabalstus. Ja šobrīd šo brīvo līdzekļu nav, ja valsts budžetā izveidojas deficīts, kas varbūt nepārsniedz kaut kādus kritērijus jeb kaut kādas... regulējamās iespējas, ja valstij nav tādas naudas, ko iemaksāt, nu diemžēl šīs finansiālās iespējas ir visādas, kādas tās ir.

V.Reinholds

Un pēdējais jautājums ir tāds, uz kuru jūs jau minējāt... Bet man ir drusku citādākā aspektā. Tad, kad valsts vai pašvaldības iestāde nesamaksā par darbinieku, tad viņa attiecībā uz šo darbinieku... mēs te atbildes rakstā... mums ir zināma interpretācija par tiesiskās paļāvības principu dažādi... Jūs sakāt, ka pieteikuma iesniedzēji interpretē pārāk plaši. Bet tad mēs sašaurināsim šo mūsu strīdu par interpretāciju attiecībā uz tiem gadījumiem, kad valsts iestāde, ministrija par savu darbinieku nav pārskaitījusi sociālās apdrošināšanas iemaksas. Vai attiecībā uz šo darbinieku jūs atzīstiet, ka tiesiskās paļāvības princips ir pārkāpts no valsts puses jeb nē?

G.Kusiņš

Redziet, atbildes rakstā šis tiesiskās paļāvības princips tika argumentēts, izmantojot arī Satversmes tiesas vairākus spriedumus. Un to, ko nozīmē tiesiskās paļāvības princips. Manuprāt, persona, ja mēs skatāmies sākotnējo redakciju, tātad 2002.gadu, kas arī vēl nav iestājies, sākotnēji pieņemot likumu bija 2002.gads. Pieņemot sākotnējo kārtību, personas varbūt paļāvās uz to 2002.gadu. Tagad ir ierakstīts 2004.gads. Bet tajā pašā laikā ir iesniegts arī likumprojekts, lai atkāptos no 2002.gada jau uz 2001.gada vidu. Manuprāt, tas termiņš, uz ko persona tiesiski paļāvās, uz šo 2002.gadu, vēl nav iestājies, nav iestājies varbūt arī 2001.gada vidus, bet persona ir... var paļauties, ka tās iestādes, kas realizē publisko varu, rīcība attiecībā pret šo personu būs konsekventa un tiesiska. Šinī gadījumā, ja cilvēks ir nonācis kaut kādu darba devēja nelikumību dēļ neizdevīgā situācijā, šī persona var atsaukties uz to kā apstākli. Ka, redziet, jūs izveidojat tādu sistēmu, es pats nevaru iemaksāt šo sociālo... lai man būtu sociālā apdrošināšana, nu tad maksājiet man vismaz sociālo pabalstu... dariet kaut ko, lai man būtu pietiekami līdzekļi. Tieši tādēļ valstij ir pienākums ne tikai izveidot sociālo apdrošināšanu, bet paredzēt arī kaut kādu sistēmu gadījumā, ja šī lieta nenostādā, personai jāpiešķir ir obligāti sociālā palīdzība.

V.Reinholds

Paldies. Vairāk nav jautājumu.

E.Baldzēns

Vai drīkst?

A.Endziņš

Lūdzu!

E.Baldzēns

Es gribētu uzjautāt Kusiņa kungam sekojošo: ko darīt tad, ja tādā darba devējs nav izdarījis šīs faktiskās iemaksas par sociālo nodokli darba ņēmējam un vienlaikus īstenībā pašvaldībā, kurā dzīvo šis darba ņēmējs, īstenībā līdzekļu nav vai arī viņi ir pilnīgi nepietiekoši, lai ar to segtu. Kā tad būs ar šo sociālo palīdzību, kā būs ar šo dzīvokļa pabalstu, jo tādas iespējas reāli ir bijušas Latvijas pašvaldībās.

G.Kusiņš

Es jau pieminēju, ka šī ir norādīta kā pašvaldību pastāvīgā funkcija. Gadījumā, ja pašvaldības nevar veikt savu pastāvīgo funkciju, protams, var ņemt naudas aizņēmumus valsts kasē un pamatot uz to, ka šo pastāvīgo funkciju izpildei trūkst līdzekļu. Es pieļauju, ka var kaut kādas īslaicīgas situācijas rasties kaut kādā pašvaldību iekšēja budžeta pārdalīšanas rezultātā, jo nu ne visas pašvaldības spēj pašas sevi nodrošināt, ir donoru pašvaldības un ir tādas, kas dzīvo uz to bagāto pašvaldību rēķina. Bet es vēlreiz gribu pateikt to, ka daļa no sociālo pabalstu naudas, ko izmaksā pašvaldības, nenāk no pašvaldību budžeta, viņa nāk no valsts budžeta un tikai pašvaldības šo naudu izmaksā. Tikai daļu liek klāt pašvaldības.

E.Baldzēns

Man būtu vēl viens jautājums. Vai jums neliekas, ka jūsu interpretācija kārtējo reizi zināmā mērā mēģina šeit problēmu smagumu no valsts nodot uz pašvaldībām?

G.Kusiņš

Nē, nu godīgi sakot, es nejūtos laimīgs par visu to, kas šeit notiek... bet nu diez vai kāds gribētu nostāties šajā vietā... Bet es nedomāju, ka šeit valsts cenšas to novelt uz pašvaldībām. Es cenšos aizstāvēt vienu vienkāršu principu: valstij sociālā... teiksim, līdz... viņa var izmaksāt tik daudz, cik naudas viņai ir. Šī nav naudas pārvilkšana no... šī nav problēmas pārbīdīšana no valsts pienākuma uz pašvaldībām. Šī ir pašvaldību pastāvīgā funkcija, pašvaldība var ņemt aizdevumu valsts kasē, ja viņa atnāk un pasaka: klausieties, mums ir tāda situācija notikusi, mums nav naudas pastāvīgo funkciju veikšanai, viņa var ņemt īstermiņa aizdevumus, viņa var nopamatot, kāpēc, jo tā ir pašvaldības pastāvīgā funkcija. Tā nav kaut kāda pašvaldības iegriba būvēt kaut kādu izklaides centru vai ko citu.

E.Baldzēns

Man būtu vēl viens jautājums tādā gadījumā. Jūs jau, protams, zināt, ka pašvaldībām, ja mēs paskatāmies attiecīgi pret valsti katru gadu tomēr ir mazāki šie līdzekļi reāli.

G.Kusiņš

Jā.

E.Baldzēns

Tas ir skaidrs. Paldies.

Vēl gribētu jautāt sekojošo: redziet, pavisam nesen, kad mēs apspriedām valsts budžetu Saeimā, Budžeta komisija uzskatīja, ka valsts finansiālajās iespējās ir šo problēmu risināt. Tāds bija arī Aijas Počas viedoklis, arī mūsu kolēģu, sociāldemokrātu balsojums šajā komisijā. Vēlāk Ministru kabinetam vairs šīs finansiālās iespējas neatradās. Kā jūs domājat šinī gadījumā, vai tas nav tomēr drusciņ sarežģītāks jautājums par to, kas tad ir šīs finansiālās iespējas un kas tad nav šīs finansiālās iespējas. Kā tad reāli ir ar šiem brīvajiem viedokļiem, ja Saeimas vesela Budžeta komisija, kas ir visnotaļ nopietna un kompetenti cilvēki strādā, spēj atrast līdzekļus, bet vēlāk izrādās, ka viņi tomēr jāvirza citiem mērķiem.

G.Kusiņš

Es domāju, ka šeit... ja es varētu, es pat nedaudz plašāk atbildētu. Redziet, izpētot šo lietu, es saskāros, teiksim, ar to, ka priekšlikums par šo 2002.gada aizstāšanu ar 2004.gadu ir nācis no Ministru kabineta. Viņš nāca kā alternatīvs priekšlikums izskatot sākotnējos grozījumus, ko pati valdība bija iesniegusi un sākotnējos grozījumos valdība bija paredzējusi, ka paliek 2002.gads. Pēc tam valdība atkāpās no šīs savas pozīcijas un paredzēja, nu, es pat teiktu, neizdevīgāku situāciju — 2004.gadu. Tagad valdība nākusi klajā ar paziņojumu, ka tas varētu būt 2001.gada vidus, lai gan, cik var saprast gan no lietā esošajiem materiāliem, ka, teiksim, finansu ministru pozīcija ir bijusi atšķirīga no valdības pozīcijas un cik var saprast arī no šī starpministriju savstarpējo konsultāciju protokola, viedokļi ir dalījušies. Es nevaru pateikt, es neesmu speciālists, vai valsts budžetā ir brīvi 5 miljoni latu, 5,5 miljonu latu apmēram gadā, ko vajadzētu izmaksāt gadījumā, ja visām personām neatkarīgi no tā, vai viņām faktiski ir veiktas vai nav veiktas izmaksas, tas tiek darīts. Manuprāt, ja Budžeta komisija uzstāda savu priekšlikumu un viņš varētu tikt balsots, nu es nezinu... Budžeta komisijai ir iespējams pasaukt, teiksim, uz savām sēdēm valdības pārstāvjus un pateikt, vai budžeta rīcībā ir nepieciešamie resursi, šie 5 miljoni latu, vai nav; vai nevar uzlabot kaut kādu administrāciju vai kaut kā savādāk. Es nevaru atbildēt šeit par kaut kādām politiskām spēlēm, jo šeit ir tīri juridiska lieta un šeit tā politika būtu jānoliek malā. Tīri juridiska un tīri tāda saimnieciska lieta. Nevar izmaksāt vairāk, nekā valsts budžetā nauda ir. Var, protams, vairāk izmaksāt, bet tas ir pagaidu risinājums. Tādā gadījumā vienkārši pēc gada būs jāsaka, ka sociālais nodoklis jāpalielina vēl par 2%, jo tas caurums palielināsies.

E.Baldzēns

Jā, tātad jūs piekrītat tam, ka vismaz Budžeta komisijā par to lēma, tāds priekšlikums reāli bija un tāds lēmums bija viņiem....

G.Kusiņš

Jā, es nevaru noliegt, ka Budžeta komisija šādu lietu ir... Bet es nedomāju, ka tas nosaka kaut kādu lietu patieso stāvokli, jo lietu patieso stāvokli var pateikt tikai veicot revīziju, teiksim, Valsts kasē un pasakot, vai ir nepieciešamie līdzekļi, vai nav.

E.Baldzēns

Nē, nu es jau šeit uzstāju uz citu... Protams, tomēr, ka Budžeta komisijā ir kompetenti cilvēki...

A.Endziņš

Lūdzu bez debatēm... Jautājumus un atbildes, lūdzu.

E.Baldzēns

Jā, paldies. Man ir viss.

A.Endziņš

Vai vēl ir jautājumi? Skultānes kundze. Lūdzu!

I.Skultāne

Vēl viens pēdējais jautājums. Jūs tik ļoti bieži pieminat un tātd gribat pateikt, ka šie darba ņēmēji, par kuriem nav maksātas sociālās iemaksas, ka viņi ir tiesīgi tātd iet un prasīt sociālo palīdzību. Tad jautājums ir par sociālo palīdzību. Saskaņā ar likuma par sociālo palīdzību 3.pantu faktiski es saprotu, ka uz sociālo palīdzību var pretendēt tās personas, kuras saviem spēkiem nespēj nodrošināt sevi, lai pārvarētu īpašas dzīves grūtības. Vai tik tiešām mēs varam tulkot to tādējādi, ka arī tās personas, kuras tomēr ir darbu atradušas, kuras ir bijušas nodrošinātas, kuras ar saviem spēkiem tātd ir strādājušas un praktiski arī ir sevi uzturējušas un pelnījušas, ka viņas būtu pieskaitāmas šo te personu grupai, kuras saviem spēkiem nespēj nodrošināt sevi un ka šajā gadījumā šīs iemaksas nesamaksāšana vai tad ir darba ņēmēju problēma, dzīves grūtības, vai tās ir tomēr viņu darba devēju grūtības, kuras tātd šajā gadījumā grib novelt uz darba ņēmēju pleciem.

G.Kusiņš

Es nedomāju, ka gadījumā, ja viņiem ir darbs, bet, protams, viņam nav pietiekoša pamata prasīt sociālo palīdzību atsaucoties uz to, ka viņam ir kaut kādas pārejošas grūtības... ja cilvēks vienkārši saņem ne tik lielu algu, kā viņam gribētos, nu tā ir cita lieta. Jautājums šeit varbūt ir par to:

gadījumā ja viņš kļūst par bezdarbnieku un tad ja atklājās, ka darba devējs par viņu nav maksājis, un viņš nesaņem šo bezdarbnieku pabalstu, tad viņš nokļūst šādā situācijā un ja viņš neatrod citu darbu jeb nevar tik ātri atrast citu darbu, tad viņš var iet un prasīt sociālo palīdzību, jo tikai tad viņš nokļūst šādā situācijā.

I.Skultāne

Bet vai tad tās ir viņa grūtības? Viņa nespēja? Tās jau faktiski ir valsts grūtības, ka valsts nenodrošina savu institūciju darbu nodokļu piedziņā vai darba devēju grūtības, ka viņš paņem darba ņēmēja 9% un nemaksā arī savu daļu.

G.Kusiņš

Es piekrītu, ka, teiksim, nodokļu administrēšana ir atsevišķa lieta. Un tā nebūt nav vienkārša lieta un ne par velti valstī ir izveidots tāds daudzskaitlīgs dienests un ir tik daudz problēmu par valsts budžeta iekasēšanu. Bet uzdodot savu jautājumu cienījamajam pieteikuma iesniedzējiem es jau centos parādīt, tad kurā valstī simtprocentīgi tad tiek šī lieta iekasēta? Nav tādas. Pilnīgi ideālas sistēmas neeksistē. Tā var, teiksim, uz papīra uzzīmēt, ka pilnīgi visus nodokļus iekasēs. Tā nav. Nu un diemžēl arī nebūs. Līdz ar to ir jāparedz kaut kāda shēma, kas spēj kompensēt šos trūkumus. To, ka neiekasēs simtprocentīgi.

A.Endziņš

Paldies. Ir vēl jautājumi? Ja jautājumu vairāk nav, tad paziņoju, ka lietas izskatīšana pēc būtības ir pabeigta.

Un pirms mēs atklājam tiesu debates, tiesa pasludina pārtraukumu uz 15 minūtēm.

(Pārtraukums)

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs

Aivars Endziņš

V.Reinholds

Godātā tiesa. Mēs vēlētos... ja tiesa uzskatītu par iespējamu, iesniegt Satversmes tiesai mūsu paskaidrojumus rakstiski. Tieši tās pašas tēzes, tur nekas nav papildināts un nekas nav papildus tam, ko mēs ar Baldzēna kungu izteicām jums savos paskaidrojumos.

Ja tas nav pretrunā ar Satversmes tiesas reglamentu, es lūdzu pieņemt šos rakstveida paskaidrojumus.

A.Endziņš

Līdz ar to uzsākam tiesu debates. Pieteikuma iesniedzēju pārstāvim... cik laiks būtu vajadzīgs debatēm?

E.Baldzēns

Kādas 20 minūtes mums kopā.

A.Endziņš

20 minūtes apmēram? Nav iebildumu? Lūdzu!

E.Baldzēns

Godājamā Satversmes tiesa! Godājamā atbildētāja puse! Es gribētu uzsvērt sekojošo, ka mēs pastāvam uz to, ka šīnī gadījumā, runājot par likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" Pārejas noteikumu punktu nr. 1, ka viņš reāli neatbilst Satversmei, tātad pantam 1. un Satversmes 9.pantam un arī Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 9.pantam un 11.panta 1.daļai.

Lielā mērā šī neatbilstība rada situāciju, kas ir ļoti smaga tieši darba ņēmējiem, ka viņiem reāli pie zināmiem nosacījumiem ne viņu pašu vainas dēļ rodas ļoti nopietni materiāli un arī cilvēciski zaudējumi, viņiem nav šīs sociālās garantijas tajos gadījumos, kad darba devējs nav veicis šīs faktiskās iemaksas. Tas ir viens.

Otrs, ko mēs gribētu uzsvērt, ir tas, ka arī atbildētāja puses argumenti par to, ka sociālās palīdzības likums ar savām šīm sociālo pabalstu sniegšanas lietām atrisina šo sociālo garantiju, sociālā nodrošinājuma jautājumu, mūsaprāt, nav uztverams kā šī sociālā nodrošinājuma aizstājējs, tā tas

nebūtu mūsu skatījumā. Mēs uzskatām, ka sociālā palīdzība tik tiešām ir sociālā palīdzība, bet viņa nesniedz šos minimālos iztikai nepieciešamos līdzekļus un nosacījumus, kā to arī uzsver Ministru kabinets. Rezultātā mēs uzskatām, ka arī visa šī zināmā situācija prasa pēc tā, lai mēs lūgtu Satversmes tiesu atzīt, ka šī likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" Pārejas noteikumu 1.punkts principā ir tāds, kas neatbilst Satversmei un viņš būtu jāatceļ no tā stāšanās brīža spēkā.

Es gribētu arī uzsvērt to, ka mums šeit ir, protams, jāskatās gan uz juridisko pusi, jāņem vērā tā pamatā, bet arī iespējas prasa zināmus papildu finansējumus, kas nav nemaz tik mazi, tā ir otršķirīga Satversmes tiesai funkcija, ka skatīt arī šīs reālās iespējas. Ja mēs uzmanīgi paskatīsimies, nav nekādu problēmu kaut vai tādas lietas kā Valsts kase, kas vienmēr uz procentiem aizdod arī sociālajam budžetam līdzekļus, reāli Valsts kase no tā gūst kaut kur 5-6 miljonus gadā. Nebūtu obligāti tā jārikojas. Mēs varam paskatīties arī uz to, ka minimālās algas reāli tiks palielinātas par 10 latiem un rezultātā būs jauni līdzekļi sociālajā budžetā. Līdz ar to ir zināmas iespējas šo jautājumu risināt un tādas iespējas... tas norāda arī uz to, ka nebūtu nekas briesmīgs, ja šī juridiskā puse tiktu konsekventi īstenota, Saeimai būtu iespējas meklēt šos līdzekļus un atrast un darīt arī valsts šos grozījumus.

Es gribētu uzsvērt arī to, ka šeit neiet runa tikai par bezdarbnieku pabalstu un šādu sociālo nodrošinājumu. Arī tajos brīžos, kad cilvēks ir strādājis un viņš saslimst un par viņu nav šīs faktiskās sociālā nodokļa iemaksas veiktas no darba devēja, tad arī slimības lapas praktiski netiek apmaksātas. Arī šāda problēma reāli pastāv un tas arī ir viens no sociālā nodrošinājuma tādajiem jautājumiem.

Gribētu uzsvērt arī to, ja mēs runājam par šo lielo parādu, ko Kusiņa kungs minēja šo ciparu, kas ir, protams, ekspertu vērtējumā, tad šeit jau visu summu protams nesastāda arī sociālais nodoklis. Ja mēs uzmanīgi skatīsimies, šeit ir arī refinansēšanas likme, šeit ir arī protams daļa no soda naudām. Sociālais nodoklis kā tāds ir mazāks.

Un ja mēs runājam arī par to, kā tad ir ar tiesu griežoties šajā brīdī, kā mums arī atbildētāja puse ieteica, par zaudējumu atlīdzību, ka darba devējs nav veicis šo savu pienākumu, tad, protams, šeit ir jāmaksā nodeva, bet arī principā mums jāņem vērā, ka šīs naudiņas tiek izmaksātas kā viens no tiem pašiem pēdējiem maksājumiem, kādas reāli tiek veiktas. Līdz ar to pat izmaksa ir zināmā mērā apdraudēta un tas rada tādu situāciju, ka arī šī tiesvedības lieta varētu nebeigties šiem darba ņēmējiem ar kādu tādu finansiālu savu tiesību kompensējumu.

Tas būtu tas, ko es gribētu uzsvērt.

A.Endziņš

Reinholda kungs.

V.Reinholds

Godātā Satversmes tiesa! Rezumējot mūsu strīdus būtību, es gribētu šeit dažos vārdos akcentēt pamatdomu, kas šeit šajos mūsu paskaidrojumos jau ir izteikta.

Pamatjautājums, ko saprot katrs — gan jurists, gan nejurists — ir tas, kā šāda norma, kas paredz, ka ja par cilvēku... no darba ņēmēja ir atvilks no algas sociālās nodrošināšanas... apdrošināšanas

iemaksas un nav tālāk pārskaitītas, un ka ja šis cilvēks tāpēc zaudē jebkādu pabalstu, kaut arī viņam tas 21 lats pēc tam tiek piešķirts, ka tas ir netaisnīgi. Es nezinu, kurš varētu būt šeit... protams, es cienu procesuālā pretinieka viedokli, ka viņš saka, ka tas ir tikai daļēji netaisnīgi un ka netaisnīgi tas būtu tikai tad, ja viņš nesaņemtu nekādu pabalstu, arī šos 21 latu un tādā veidā būtu spiests mirt badā. Manuprāt, netaisnīgi tas ir jebkuram. Ja strādnieks normāli strādā gadu, desmit, piecpadsmīt, viņš saņem 150... 200 latu normālu vidējo algu un tad viņam pienākas bezdarbnieka pabalsts 80%, tas ir 120 lati, un tāpēc, ka viņa darba devējs ir faktiski, kā mēs vienojāmies abas puses, faktiski ir apzadzis, un tāpēc viņš saņem 21 latu... Un pateikt, ka atbilst sociālā taisnīguma principam?... Nu es domāju un man šķiet, ka arī mūsu procesuālais pretinieks iekšēji tā nu gluži nedomā.

Tāpēc es arī vēl varētu atsaukties nedaudz uz vēsturi. Kad 90-to gadu sākumā sākās risinājums šim jautājumam starp arodbiedrību juristiem un arī valsts šiem sociālajiem juristiem, tad formulējuma "darbinieks" vietā tika iekļauts formulējums "persona, par kuru izdarīts sociālās apdrošināšanas iemaksa", nevienam ne sapnī nevarēja rādīties šiem mūsu juristiem, ka var būt darba ņēmējs tajā kategorijā, par kuru nav izdarīts. Šeit izvirzījās problēmas, ka jēdzienu vajag paplašināt. Jo nāca iekšā pašnodarbinātie, amatnieki, zemnieki, kam arī bija tiesības par sevi izdarīt šīs iemaksas un tāpēc darba ņēmēja jeb darbinieka formulējuma vietā, kā bija padomju laikā, nāca šī persona, par kuru izdarītas sociālās apdrošināšanas iemaksas. Bet taču nevienam nenāca prātā, ka tad... ja par viņu vajadzēja, bet to neizdarīja, ka tad viņam liegs pabalstu. Nevienā valstī, nevienā Baltijas valstī nekur citur taču tā nav.

Tāpēc arī tas ir galvenais princips, ar ko es gribēju rezumēt par to... strīdēties par to, teiksim, vai nodrošinājums ir tīri gramatiska jēga vai sistemātisko tulkojumu... Es domāju, ka mēs jau šeit savus viedokļus izteicām.

Un nobeidzot es tikai vēl gribētu, par cik tas ir uz atklātā presē publicētiem materiāliem atsauces, tad es domāju, ka tas nebūs pārkāpums vēl attiecībā uz to pašvaldību finansējumu jeb par pašvaldību nodrošinājumu. Atļausiet divās tēzēs, kāds ir reālais stāvoklis valstī.

Šajā pašā, tas ir, pagājušā gada 29.augustā šī apspriešana notika un šī koncepcija tika apspriesta. Lūk, kas tiek konstatēts. Ne visas pašvaldības nodrošina sociālās palīdzības pabalstu izmaksu trūcīgajiem iedzīvotājiem. 1998.gadā tikai 280 pašvaldības no 580, tas ir mans iestarpinājums... 280 pašvaldības nodrošina šāda pabalsta izmaksas. Tas ir reālais stāvoklis.

Būtiskas atšķirības. 1998.gadā lauku rajonos izmaksāts pabalstos vidēji 13 latu apmērā gadā vienai personai. Gadā 13 latu apmērā gadā vienai personai! Bet republikas nozīmes pilsētās... nu tas ir acīmredzot uz visiem, tas mums maz ko izsaka. Un tad vēl kas ir raksturīga tendence. Pēdējos gados vērojama trūcīgo ģimeņu pabalstos izmaksātās summas samazinājums no 4,4 miljoniem 1995.gadā uz 1,2 miljoniem 1998.gadā. Nu un vēl tas, ko mēs jau citējām savā paskaidrojumā, ka valdības koncepcijas autori uzskata, ka tas pašvaldību nodrošinājums ir nepietiekošs pat minimālo vajadzību apmierināšanai.

Nu par to jautājumu, kurš tur ir šādu stāvokli radījis.. vai tas ir likumdevējs vai valdība, es domāju, ka Satversmes tiesa šos jautājumus savā spriedumā neapspriedīs, tāpēc arī es atļaušos neizteikties vēlreiz par šo momentu. Katrā ziņā te var būt vienāds vai otrāds risinājums, bet katrā ziņā tas pierāda tikai pamata tēzi, ka jēdziens sociālais nodrošinājums, par ko runā Satversme, par ko runā pakta 9. pants, nav identisks jēdzienam sociālā palīdzība. Sociālā palīdzība ir cita veida jēdziens un sociālais nodrošinājums ietver sevī šo pietiekamības principu, kāpēc cilvēkam jābūt kaut kādam minimālam nepieciešamo līdzekļu pietiekamībai.

Tāpēc arī es uzskatu... es varu tikai atzīt, ka šis pieteikums, ko deputātu kungi ir iesnieguši, ir pamatots un lūdzu to apmierināt. Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Saeimas pārstāvim vārds tiesu debatēs. Kusiņa kungs, lūdzu!

G.Kusiņš

Jā, nu lai vēlreiz nepārstāstītu, tik tiešām jau daudz kas ir izskanējis... es tikai gribu pakavēties pie trim lietām.

Jāsaka, ka nav īsti skaidrs, kādēļ pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka tas brīdis, no kura būtu jāatceļ, ir tas brīdis, ar kuru likums ir pieņemts. Jo patiešām šī Satversmes nodaļa, kas regulē cilvēktiesības un konkrēti 109.pants stājas spēkā gandrīz gadu vēlāk, kad tika pieņemts likums "Par sociālo apdrošināšanu". Līdz ar to manuprāt šādas prasības izvirzīšana, ka Satversmes 109.pants stājas spēkā vēlāk un atsaucoties, ka 109.pants ir spēkā nu it kā likuma pieņemšanas brīdī, manuprāt nav īsti pareizi.

Nākošā lieta ir tā, ka lietas faktisko apstākļu izklāstā pieteikuma iesniedzējs nav norādījis šobrīd un nav arī pierādīts šeit, ka valsts rīcībā ir brīvie līdzekļi. Šeit tika norādīts uz Budžeta komisijas atzinumu, bet nu uz šāda atzinuma nav... Es nedomāju, ka uz šādiem nepārbaudītiem dokumentiem var balstīt kaut kādus secinājumus. Teiksim, nupat arī Baldzēna kungs izteica, ka Valsts kase gūst kaut kādus ienākumus, bet manuprāt tie ir nepārbaudīti dati un balstīt uz šādiem nepārbaudītiem datiem galīgo secinājumu nebūtu īsti pareizi. Bet nu šādi pierādījumi lietas materiālos neeksistē.

Treškārt Man liekas, ka vairākkārt pieteikuma iesniedzēji un pieteikuma iesniedzēju pārstāvis norādīja to, ka tiešām Ministru kabineta noteiktie šie sociālās palīdzības līdzekļi apjomi nepietiek, bet es neredzu sakarību starp Pārejas noteikumu 1.punkta atcelšanu un Ministru kabineta noteikto sociālo palīdzības apmēru. Es neredzu sakarību, ka atceļot pārejas noteikumu 1.punktu palielināsies Ministru kabineta noteiktais minimums sociālam pabalstam. Manuprāt, būs tieši otrādi, jo, atceļot pārejas noteikumu 1.punktu, no pašreizējām valsts finansu iespējām būs nepieciešami vairāk nekā 5 miljoni katru gadu. Es neredzu, uz ko balstās tāds apgalvojums.

Līdz ar to man liekas, ja pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka sociālie pabalsti, tas ir viens sociālā nodrošinājuma veidiem, un šeit es piekrišu pieteikuma iesniedzēju pārstāvim, ka sociālā palīdzība neapver... teiksim, sociālā nodrošināšana nav tikai sociālā palīdzība. Sociālā nodrošināšana ir gan sociālā palīdzība, gan sociālā apdrošināšana, bet ja pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka sociālās palīdzības, teiksim, noteiktie pabalsti, ko valdība ir noteikusi, ir nepietiekami, tādā gadījumā man liekas, ka procesuāli pareizi bija iesniegt Satversmes tiesā pieteikumu, ka Kabineta noteikumi kaut kādi, jeb kādi citi dokumenti, kas nosaka šo lietu, ir pretrunā ar Satversmes 109.pantu un pretrunā ar paktu. Nevis pārejas noteikumu 1. punkts. Jo Pārejas noteikumu 1.punkts jau nenosaka šo sociālā pabalsta lielumu un arī likums par sociālo palīdzību nenosaka šo sociālā pabalsta lielumu. Viņš pasaka, kādi ir principi. Manuprāt, šie principi, kas ir likumā par sociālo palīdzību, ir pareizi. Vēl vairāk es varu teikt. Vairākkārt ir atzīts, ka Latvijā izveidotās sociālās palīdzības sistēma ir samērā progresīva. Neviena sistēma nav ideāla. Nevienā valstī simtprocentīgi netiek iekasēti nodokļi, bet ir pilnīgi skaidrs, ka ja pieteikuma iesniedzēji vērsas pret to, ka sociālās palīdzības pabalsti ir mazi, tad šis nav pareizais, teiksim, strīdus objekts, par ko šobrīd notiek strīds. Tas nav likuma pārejas noteikumu 1.punkts.

Un visbeidzot par šo taisnīgumu. Jā, patiešām šis ir vissmagākais jautājums un to ir ļoti nu tā... nu psiholoģiski grūti pateikt, ka tas ir taisnīgi. Es arī negribu teikt, ka tas ir taisnīgi. Tas būtu neprāts no manas kaut ko tādu apgalvot. Bet tajā pašā laikā es gribu teikt, ka valsts savas saistības uzņemas

samērojoties ar valsts finansiālajām iespējām. Un ja mēs tā paskatītos, kā būtu vēl taisnīgi citās lietās... Manuprāt, būtu taisnīgi arī, ja kāda viena persona, teiksim, apzagtu kādu citu, tad līdz tam brīdim, kamēr tiek piedzīti līdzekļi, valsts izmaksā to nozagto pilnā apmērā. Nu būtu tas taisnīgi. Būtu. Diemžēl tas tā nenotiek. Valstī nav tam līdzekļu. Bet tas neapšaubāmi būtu taisnīgi. Par to šaubu nav.

Līdz ar to šeit šī lieta varbūt nav tieši sasaistāma ar sociālo apdrošināšanu. Ja kāds ir rīkojies pretlikumīgi sociālās apdrošināšanas shēmas ietvaros un neiemaksājis par darba ņēmēju naudu, es saprotu, ka pie ideālas shēmas vajadzētu izmaksāt pilnīgi visiem, neatkarīgi no tā, vai šīs apdrošināšanas iemaksas ir vai nav. Bet šobrīd diemžēl jāatzīst, ka valsts rīcībā tādu līdzekļu nav un arī no lietā esošajiem materiāliem un arī no iepriekšējām debatēm nav uzrādīti pierādījumi, ka valsts rīcībā šādi brīvie līdzekļi būtu.

Paldies. Tas man būtu viss.

A.Endziņš

Paldies. Tiesu debates pasludinu par slēgtām.

Vai lietas dalībnieki vēlas vārdu replikai? Iesniedzēju pārstāvji?

V.Reinholds

Ja atļausiet divos vārdos vēl repliku. Tātad šeit izvirzīja godājamais procesuālais pretinieks trīs momentus.

Pirmais ir tāds moments, ka šis 109. Satversmes pants stājās spēkā vēlāk nekā šī apstrīdētā tiesību norma. Jā, es piekrītu, šeit nekādu juridisko strīdu nevarētu būt. Tātad, ja nebūtu šeit pretrunā šī apstrīdētā norma ar Satversmes 1. pantu, kas ir spēkā visu laiku, un arī ar pakta 9. un 11. pantu, tad, protams, varētu risināt jautājumu tikai par šo laiku, kad ir Satversmes 109.pants spēkā. Bet ņemot vērā, ka 109.pants tika normā kopumā iekļauts, tad arī šis lūgums atzīt šo apstrīdēto normu par spēkā neesošu ir no šīs normas pieņemšanas, no spēkā esamības stāšanās brīža ir manuprāt juridiski korekti un pamatots.

Kas attiecas uz šo salīdzinājumu. Tas bija labs salīdzinājums. Tiešām, būtu ļoti taisnīgi, ja valsts uzņemtos garantēt mūs visus pret zagļiem un tādā veidā maksāt, ja tur kāds ir nolauņījis vai nozadzis. Bet atšķirība šeit ir viena. Katrs mēs esam tiesīgs to atslēgu ielikt lielāku vai mazāku, vai, teiksim, glabāt naudu bankā vai kaut kur pažobelītē, kur viņu var zaglis nozagt, tā kā mums ir šīs personas brīvības izvēles iespējas. Tāpēc arī mēs savienojām šo jautājumu taisnīguma principus un arī personas brīvības principus. Bet šim nabaga cilvēkam — darba ņēmējam — nav nekādas. Kāpēc tad likumdevējs.... Varēja jau paredzēt, ka, ja viņam nav uzticības darba devējam, tad viņš var pieprasīt pilnu algu un iet un maksāt pats. Bet likumdevējs tādas iespējas nedod. Un es no sevis varu pateikt, ka nedrīkstēja arī dot, jo cilvēkam ir materiālās vajadzības pāri galvai un tad tas cilvēks pats cietīs vēl vairāk. Tā kā likumdevējam šajā daļā mēs nevaram pārnest. Tas ir pamatots likums. Bet katrā ziņā tas nav salīdzinājums, lai pielīdzinātu šim, ka likumdevējs nostāda cilvēku tādā stāvoklī, ka viņam nav nekādas izejas. Viņš godprātīgi visu pilda un kaut ko zaudē. Tā nevar būt un tas nav taisnīgi un ja tas nav taisnīgi, tad tas neatbilst demokrātiskas valsts..... Paldies.

A.Endziņš

Lūdzu!

E.Baldzēns

Pavisam īsi. Es gribētu uzsvērt tikai to būtību, ka strādājot līdzīgos apstākļos pie dažādiem darba devējiem, viens darba ņēmējs iegūst šo sociāli apdrošinātās personas statusu, otrs neiegūst un mēs to uzskatām reāli tomēr par viņa tiesību diskrimināciju. Tāpēc mēs arī vērsāties šeit Satversmes tiesā.

Paldies.

A.Endziņš

Saeimas pārstāvim vārds.

G.Kusiņš

Es tikai vienu papildu lietu. Norādot uz to, ko pieteikuma iesniedzēju pārstāvis teica. Arī pieteikuma iesniedzēju pārstāvis atzīst šobrīd arī to, ka izveidotā sistēma ir pamatota, ka nevar šo naudu izmaksāt darba ņēmējiem. Manuprāt, tā ir ļoti būtiska atziņa un, ja pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka tā patiešām ir pareiza sistēma, tad nevar pateikt, ka šī apdrošināšanas sistēma, kas ir izveidota, būtu kaut kā nelikumīga jeb pretrunā ar Satversmes 1.pantu. Es lūdzu Satversmes tiesu ļoti pievērst šim pēdējam izteikumam vērību.

Paldies.

A.Endziņš

Paldies. Replikas ir izskanējušas.

Tātad, tiesa, apspriežoties uz vietas nolēma, ka spriedums šajā lietā tiks pasludināts 13.martā pulksten 9.30 Satversmes tiesas sēžu zālē.

Stenogrāfiste M.Ceļmalniece

Tiesas sēdes sekretāre E.Rozenberga